

## Scientology-ledelse på DTU

Instituddirektør får dumpekarakter af personalet, men beskyttes af rektor Pallesen, som opfandt ham

Instituddirektør Ole W. Sørensen på DTU-kemi har i det sidste halvandet år været præget af utilfredshed med hans ledelsesstil. Det kulminerede en tirsdag i januar, hvor der blev offentliggjort en trivselsundersøgelse på hans institut. Her fik han dumpe-karakteren 1-1,5 på en 5-skala hos det videnskabelige personale.

De ansatte har i stigende grad undret sig over hans ledelsesstil og –metoder, fx at han i et "missions-papir" med oplistning af instituttets målsætninger og kravene til de ansattes præstationer talte om "produkter" og "ydelse" og "væsentlig indtjening". Og papiret omtalte overhovedet ikke "forskning" blandt "produkterne".

Men såvel Sørensens ledelsesstil som hans visionspapir har en forklaring: Ole Winneche Sørensen er nemlig højtrangeret medlem af den halvreligiøse sekt Scientology, og det er sektens management-metoder, han bruger. Stifteren af sekten er L. Ron Hubbard (se foto).

### Ole W. Sørensen højtrangeret scientology-medlem

Ole W. Sørensen er blandt de 10-15 danskere, som har nået OT6 i Scientology-hierarkiet, hvor det højeste er OT8, som kun meget få har nået. Til sammenligning har skuespilleren Tom Cruise været i "familien" i 20 år og er OT7, mens John Travolta kun er OT5. Men Ole Sørensen har som OT6 opnået meritter i management-delen som kaldes WISE:

"Sørensens måde at lede på svarer helt til Scientologys manual for management. De ansattes kritik af hans ledelsesstil er en sund reaktion på scientologys meget særprægede menneskesyn og organisationsforståelse", forklarer ireren **John Duignan**, da FORSKERforum fremlægger trivselsundersøgelsen og personalets kritik af instituddirektørens ledelsesstil for ham. Duignan var med i Scientologys europæiske elite SEA ORG, men blev frafalden og har siden har afsløret, hvordan organisationen virker.

### Sørensen: Scientology i min fritid

Om sin ledelsesbaggrund fortæller Ole W. Sørensen: "Jeg har ledet forskningsgrupper, godt nok mindre grupper end her. På Carlsberg var det vel en 10-20 personer. Og så har jeg taget en MBA-grad fra Henley Business College".

*Men bruger du Scientology-metoder i din ledelse på DTU-kemi?*

"Jeg er medlem af Scientology, ja. Men det er i min fritid. Jeg varetager mit job som instituddirektør. Og den måde jeg leder på, har ikke noget med Scientology at gøre".

Men sådan spiller klaveret ikke i Scientology, forklarer Duignan: For en scientolog er det helt umuligt at adskille sit arbejdsliv og sit liv i scientology-sekten. Sørensens loyalitet er ikke hos DTU-kemi, men først og fremmest hos Scientology og dennes ideologi, især som højtrangerende OT'6'er.

### Pallesens opfindelse og Pallesens problem

Trivselsundersøgelsen er ikke bare en kritik af Ole W. Sørensen, men også af rektor Lars Pallesen. Ole Sørensen er nemlig Pallesens opfindelse, og for Pallesen vil det være et nederlag at skulle fyre Sørensen. Pallesen har det særlige problem, at han egenhændigt head-hunted og udnævnte Sørensen. Et ansættelses-udvalg var proforma, for det fik for eksempel aldrig Sørensens ansøgning og CV at se.

Pallesen har kendt til samarbejdsproblemer i lang tid uden at reagere, og den dårlige trivselsundersøgelsen har bare ført til en toårig handlingsplan. "Bare ord", konstaterer de ansatte.

Pallesens egensindige ageren peger dermed også på et stort problem i universitetslovens enstrengede system, hvor ledere udpeger hinanden, hvor en leder ikke behøver at have opbakning hos personalet, og hvor de ansatte ikke kan afsætte en leder ...

**Universitetslovens ladeport** 3  
- til egenrådige ledere. Rektor Pallesen udpegede instituddirektør og holder hånden over ham på trods af personalets dumpekarakter

**Scientologys management** 4  
Scientology-ekspert: Der er klar overensstemmelse mellem instituddirektørens måde at tænke og lede på og så Scientologys management

**Tavshedskulturen på uni** 8  
Helge Sander kræver eksempler på, at forskere får trynet deres forskningsfrihed. Men det er svært at få nogen til at stå frem

### TEMA: Universitetskultur

**Universitets idealtypen** 10  
Et internationalt studie i bl.a. Danmark, Estland og Italien afslører Herkulestypen, klantypen og arbejdsbien

**Danmark: Herkules-kultur** 13  
Indlysende at et system med stærke ledere fremmer en Herkules-kultur med stærke og dominerende fyrårne, siger antropolog

**'Ikke tale med fodnoter** 15  
Da justitsministeren intimiderede juraprofessor Henning Koch

**Doktor Slank** 16  
Arne Astrup kom i mediemøllen, selv om han faktisk har gjort som reglerne foreskriver. Men POLITIKEN bedømte ham på andre standarder

**Darwins aktualitet** 20  
I anledning af et 200 års jubilæum. ESSAY

**Journalistikkens misforståede 'balance'** 22  
Peter C. Kjærgaard kom i mediemøllen i Darwin-året, og blev udsat for journalister uden proportionssans

**Universiteter og sektorforskning** 24  
Er det to forskellige aktiviteter? Nej, 'sektorforskningen' er i armslængde – procedurer skal bare formaliseres noget mere, siger institutleder fra sektorforskningen

**Hemmelighedskræmmeri** 28  
Det er en uskik, at universitetets ansættelsesprocedurer er hemmelige. Den var ikke gået i 1958 – se bare en bedømmelse af en 'dr. Sløk'. ESSAY

De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og milliarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ...

Helge Sander

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forsknings-ansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

#### Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I  
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF  
Seniorforsker Niels Erik Poulsen,  
DM1-sektorforskning  
Lektor Lars Kamp Nielsen,  
Pharma Danmark  
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,  
Dyrlægeforeningen  
(ansvarshav. for dette nummer)  
xxx, JA

Journalist Thomas K. With (tkw@dm.dk)  
Red. leder Jørgen Øllgaard (Joe@dm.dk)

#### Redaktionens adresse:

**FORSKERforum**  
Nimbusparken 16  
2000 Frederiksberg

Telefon: 38 15 66 33  
Fax: 38 15 66 32

#### FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.  
Bladet udkommer den første uge  
i hver måned.

#### Næste deadline:

18. marts 2009

Se de seneste nyheder på  
[www.forskerforum.dk](http://www.forskerforum.dk)

#### Øvrige adresser:

DM  
Nimbusparken 16  
2000 Frederiksberg  
Tlf. 38 15 66 00

DJØF  
Gothersgade 133  
PB 2126  
1015 Kbh. K  
Tlf. 33 95 97 00

PharmaDanmark  
Rygaards Allé 1  
2900 Hellerup  
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne  
Emdrupvej 28A  
2100 København Ø  
Tlf. 38 71 08 88

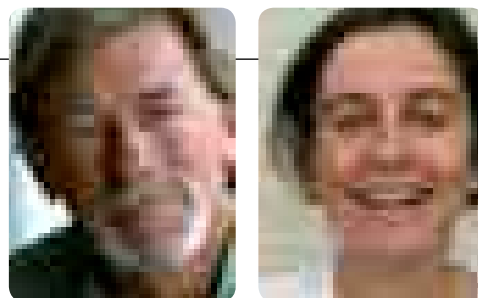
Dyrlægeforeningen  
Emdrupvej 28A  
2100 København Ø  
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

#### Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design  
Tlf. 44 53 05 51

Tryk:  
Datagraf



Af Lars Kamp Nielsen, Pharma Danmark og Kirsten Pilegaard, DDD

# Forskningen, friheden og finanserne

**F**orskingsfrihed og ytringsfrihed er indiskutabelt indskrevet højt og tydeligt. Og den er ikke indskrænket med universitetsloven, tværtimod er den udvidet, fordi den nu også omfatter sektorforskningen via fusionerne mellem universiteter og sektorforskning." udtalte Helge Sander på et møde i Videnskabernes Selskab.

Umiddelbart lyder det jo fantastisk med al denne forskningsfrihed, som ministeren har udbredt til endnu flere forskere. Det er imidlertid ikke frihedsgraderne, som springer i øjnene, når man læser bemærkningerne til universitetsloven ved ændringen 2007: "Den enkelte forsker har således frihed til at vælge forskningsme-

tode, fremgangsmåde og emner inden for universitets forskningsstrategiske rammer som fastlagt i udviklingskontrakten" og for sektorforskerne samtidig "aftalen mellem universitetet og vedkommende minister om opgaver".

Et svar som Helge Sander gav i 2003 viser, at forskeren kun har forskningsfrihed, hvis andet arbejde og chefen tillader det. "Instituttlederen kan ikke afskære en forsker fra at iværksætte en bestemt forskningsopgave, der falder inden for vedkommendes ansættelsesområde, hvis forskeren ikke er pålagt andre arbejdsopgaver, der nødvendiggør en prioritering".

I betænkningen til universitetsloven 2003 blev forskningsfriheden i relation til universitetet beskrevet sådan: "Med forskningsfrihed forstås her, at man ikke kan påbyde den enkelte institution at optage eller undlade en bestemt forskning". En udvanding af dette skete i loven fra 2007, hvor "ministeren kan fastsætte særlige regler for universitetet eller dele deraf, der varetager særlige opgaver, eller hvor særlige forhold tilsiger det".

**M**ens forskningsministeren har haft travlt med at udbrede forskningsfriheden, og tale om alle de millioner og milliarder, som jublende forskere har modtaget, glemmer han at tale om de ændringer, der er sket med universiteternes

og sektorforskningens samlede økonomi. Noget som universiteternes ledelse er opmærksom på: "Det er meget godt med en formel forskningsfrihed, men hvis du ikke har penge til andet end at sidde på din stol, så bliver det ikke til noget. Derfor må der også være fokus på pengestrømmene, for de er en grundlæggende forudsætning for fri og kreativ forskning" (dekan Svend Hyllebjerger, Aarhus Universitet).

Senest har Ralf Hemmingen (rektor på Københavns Universitet) udtalt: "Hvis forskerne økonomisk og tidsmæssigt er bundet af politiske agendaer, så mister vi chancen for at være helt i front, når det gælder fremtidens teknologier."

Disse udtalelser afspejler, at der er kommet færre basismidler, som institutio-

nerne selv kan råde over til f.eks. at igangsætte eller opretholde forskning, men flere strategiske midler, som skal gå til bestemte øremærkede projektområder. Denne ændring i fordelingen af midler, har gjort universiteterne sårbare. Senest set ved fyringer på Naturvidenskabeligt Institut på Københavns Universitet. En økonomi, der er bygget på indtægter fra antallet af studerende, der består eksaminer; midler til forskning og rådgivning som skal forhandles hvert år med et sektorministerium; og forskningspenge givet til projekter med en tidshorison på få år, giver ingen økonomiske buffer til at stå imod et enkelt eller få år med faldende indtjening.

Mulighederne for at bringe et instituts økonomi i uforenlig med mange: Fald i studenterantal, udbud af forskningsmidler, som ikke modsvarer et instituts/afdelings forskningsprofil, eller konkurrenceudsættelse af sektorforskningsmidler. Et institut kan ikke fyre de højt specialiserede ansatte og så regne med at hyre nogle dygtige nye, hvis der året efter kommer flere studerende eller flere penge fra et sektorministerium. Forskningspenge kommer der jo ikke. Fyrede medarbejdere sender ingen ansøgninger om nye forskningsprojekter.

Ifølge loven har "universiteterne forskningsfrihed og skal værne om den". Men uden en stærk, selvstændig og langsigtet økonomi er universiteterne ikke noget stærkt værn for forskningsfriheden.

# Universitetslovens ladeport til egenrådige ledere

**Pallesen har længe kendt til klager over institutdirektøren, men han holder hånden over ham, for Ole W. Sørensen er Pallesens egen opfindelse**

Da trivselsundersøgelsen for DTU-kemi, som gav institutdirektør Ole W. Sørensen dumpekarakter, blev præsenteret ved et personalemøde i januar sad rektor Lars Pallesen bagerst i lokalet og lyttede. "Jeg har aldrig set noget lignende," sagde rektor. "Men jeg vil bede Jer om ikke at sige noget offentligt om undersøgelsen, for vi har mange fjender".

Dette tavshedspålæg blev samtidig understreget ved, at personalet kun blev orienteret om undersøgelsens hovedresultater via powerpoint-show med søjlediagrammer, hvor de vågne kunne se, at institutdirektøren fik karakteren 1-1,5 på en 5-skala. Men herefter blev undersøgelsen hemmeligstemplet på den måde, at hvis der er ansatte som vil nærlæse undersøgelsen, så kan de henvende sig til DTUs HR-afdeling, hvor man kan få et gennemsyn i et lukket rum, men uden at få en kopi med ud.

## Rektor Pallesen passiv

Rektor Pallesen har ikke været uvidende om personalets problemer med institutdirektøren, men har forholdt sig helt passivt hertil. Det kan enten være, fordi han er enig i institutdirektørens autoritære ledelsesform. Eller også fordi Pallesen ikke vil kritisere eller fyre ham, for så rammer kritikken Pallesen selv i nakken.

Pallesens passivitet overfor Ole W. Sørensen peger på et stort problem i universitetslovens enstrengede topstyring. Her udpeger Rektor sine egne ledere. Og hvis en udpeget leder viser sig uduelig, så kan personalet ikke slippe af med ham. Hemmeligstemplingen af institutdirektørens dumpekarakter handler ikke bare om Ole W. Sørensen, men også om rektor Pallesens enerådige ledelsesstil. Pallesen har det særlige problem, at han egenhændigt headhuntede og udnævnte Sørensen. Et ansættelses-udvalg var proforma, for Pallesen ansatte uden at udvalget for eksempel fik Sørensens ansøgning og CV at se.

Historien går, at Ole W. Sørensens tid i Carlsberg-laboratorierne – hvor han i øvrigt fik sin professortitel iflg. Carlsberg-fondens privilegium – var løbet ud, fordi hans forskergruppe var nedlagt. Sørensen var på vej til Aarhus Universitet. Men inden det skete havde Pallesen headhunted ham til DTU-kemi.

## Sørensens ledererfaring?

Rektor orienterede bestyrelsen om, at institutdirektøren var ansat pr. 1. september 2006: "Ole W. Sørensen kommer fra en stilling som professor på Carlsberg Lab. Og har tidligere

været ansat på ETH i Zürich. Hans 25 mest citerede artikler har mere end 300 citationer i gennemsnit" (moderereferat).



Et sådant universitets-system, som ifølge en lov er hierarkisk, topstyret og immunt for kritik, passer perfekt til Scientologys måde at tænke management og ledelse.

**John Duignan**

Pallesens begejstring var næret af en lang publikationsliste, som især var resultat af Sørensens ansættelse som 'super-post'doc' og medforfatterskab på publikationer fra et par Nobelpristagere i Zürich. Og så lod rektor Pallesen sig formentlig også imponere af, at Sørensen fik NKTs forskerpris i 2002. I den forbindelse hed det sig, at Sørensen var den mest citerede danske forsker.

Sørensens ledererfaring blev der ikke spurgt til. Hans CV er mørkelagt. Sørensen oplyser selv, at han har en MBA-grad fra Henley Business College. Det er en MBA-uddannelse fra Reading University, som kan tages i København og som pt. koster 128.000 kr. for første trin.

## Dansk universitetslov passer perfekt til Scientology

Det danske universitetslov passer perfekt til Scientologys ekstremt hierarkiske og autoritære system, forklarer scientology-eksperten John Duignan:

"Universitetsloven er hierarkisk og autoritært opbygget og passer perfekt til Scientologys måde at arbejde på. Ledere udpeger lederne. Lederne er den indiskutable myndighed. De har uindskrænket magt og myndighed til at definere, hvad 'fabrikken' og den enkelte skal lave. Et sådant universitets-system, som ifølge en lov er hierarkisk, topstyret og immunt for kritik, passer perfekt til Scientologys måde at tænke management og ledelse.

Og det siger sig selv, at det er fører til et enormt disciplinerende system, som i Scientology-sekten er ført ud i sin yderste konsekvens, hvor lederen har magten til altid at få ret – hvad en scientolog også er overbevist om, at han har ..."

jø

## Scientology-kurser har kostet Sørensen 2 mio.

Scientology er skabt af amerikaneren L. Ron Hubbard (-1986) og dets åndeligt/religiøse del kaldes dianetics, som arbejder på tre niveauer: Det ydre lag (kommunikation), terapidelen (dianetics, med fejlfindning og 'clearing') og så de mere esoteriske dele (operativ 'thetan', en slags forsjæling af et almægtigt jeg).

"Men man må ikke forstå Scientology som en religion, nærmere som en ideologi eller en pseudo-religion, der dækker over en effektiv pengemaskine. En smart og glat maskine – drevet af ekstremt grådighedsideologi og effektiv produkt-tænkning. IBM ville være imponeret", forklarer scientologyeksperten John Doughan.

Og som redskab til at genere penge har Scientology så opbygget en kursuspakke med OT-kurser, som skal frigive individets fabelagtige kræfter. Foreløbig er der frigivet 8 grader, hvor fx skuespilleren Tom Cruise er OT7, mens John Travolta er OT5.



Ole Winneche Sørensen

Ifølge offentligt foreliggende oversigter (på internettet) har Ole W. Sørensen taget sit seneste kursus i 2005. Ole W. Sørensen er OT6. Dermed er han blandt de 10-15 højest rangerende danske scientologer.

Og kursuspakkens OT-6-niveau har kostet Ole Sørensen mindst 2 mio. kr. skønner John Doughan.



# Scientologys manual

Ole W. Sørensen har haft løbende konflikter med personalet for sin autoritære ledelsesstil. Sørensen bruger Scientology-metoder, mener ekspert

Instituddirektør Ole W. Sørensen leder sit institut efter typisk Scientology-management. Det viser sig for eksempel i Sørensen autoritære og egenrådige ledelsesstil, i kontrol og præstationsmåling og i at 'missioner' beskrives som 'produkter', forklarer John Duignan, der har en fortid i toppen af Scientology-systemet og kender dette indefra.

Men Ole W. Sørensen ledelse har ikke været en succes på DTU-kemi. Han har haft løbende konflikter med personalet. De fleste er dog blevet inddæmmede indendørs.

## Bod for usaglig forvaltning

Men i 2008 fik han en stor næse af Personalestyrelsen, som konstaterede, at instituddirektøren helt i strid med reglerne havde brugt et løntillæg som pressionsmiddel overfor en tillidsmand. Ved uddeling af engangstillæg for en ekstraordinær undervisningsindsats fik tillidsmanden sammen med andre kolleger et engangsvederlag på 10.000 kr. Men dagen efter at tillidsmanden havde underskrevet aftalen, straffede instituddirektøren ved at fjerne hendes kursus af næste semesters kursusplan!

Tillidsmanden blev ked af det, for kurset var hendes hjertebarn, så hun gav afkald på sit engangsvederlag, hvorefter instituddirektøren pludselig satte kurset på kursusplanen igen. Da DM så indklagede proceduren som usaglig overfor DTUs rektor, pålagde denne instituddirektøren at holde fast i både tillæg og kursus. Men Ole W. Sørensen reagerede ved på ny at sløjfe kurset! Og herefter bragte DM så den statslige personalestyrelse i spil, og denne gav Ole W. Sørensen en næse og pålagde universitetet en 'bod' på 20.000 kr. for den usaglige procedure.

Der er også rygter om en verserende sag, hvor instituddirektøren har varslet en professor en advarsel for "ikke at respektere ledelsesretten". Men FORSKERforum har ikke kunnet få oplyst de nærmere detaljer i den sag.

## Instituddirektørens 'Missionspapir'

Et halvt år efter sin tiltrædelse præsenterede instituddirektøren et "missionspapir" om instituttets og personalets hovedopgaver. Det beskrev, hvordan han ville have en effektiv organisation, som kunne præstere "produkter" og indtjening.

Den stående målsætning skulle være "skal belse af væsentlig indtjening til instituttet gennem salg af viden og service til erhvervslivet på markedsvilkår i form af "patenter, kurser, konsulentbistand, specialprodukter, opstartvirksomheder eller lignende".

Vejen til at nå disse mål var delprodukter: Forprodukt, mellemprodukt og slutprodukt, hvor et slutprodukt genererede indtægter, fx en færdiguddannet kandidat eller ph.d., spin-off som kan sælges, kontraktforskning for erhvervslivet, patentsalg, efteruddannelse for erhvervslivet o.lign.

## Produkt-fiksering

Missionspapiret vakte stor undren og uro på instituttet:

"Der stod absolut INTET om forskning, som jo ellers er det, der kendetegner et universitet. Og dermed afveg det helt fra DTUs almindelige formål: forskning / undervisning / innovation. Der stod heller intet om, hvordan man gennemfører undervisning. Det var enormt 'produkt-fikseret' – en pølsefabrik", fortæller en række medarbejdere til FORSKERforum. "Instituddirektøren tænker meget i indtjening, og i værdi- og ressourceregnskaber, hvorefter han kan regne ud, hvor meget den enkelte skal præstere. Det er oplevelsen, at man som personale starter ud med at være i minus og altså at være en belastning. Man skal altså tjene nogle point" for at komme i positiv.

## Sørensen: Forskning giver sig selv

Fraværet af forskning i missionspapiret har dog en helt anden årsag, forklarer Ole W.

### Sørensen:

"Forskning er da meget nemt at måle. Når forskning ikke er nævnt eksplicit, så skyldes det, at det er en selvfølgelig opgave, som ikke behøver at nævnes, for det giver sig selv, at man er nødt til at forske på instituttet for at have noget teknologi at give til erhvervslivet eller til de ph.d.-studerende".

Men den holder slet ikke, mener scientology-eksperten John Duignan:

"Det er da uforståeligt, at forskning ikke nævnes eksplicit som en hovedopgave på et universitet. Nej, årsagen til, at forskning er udeladt er, at forskning er vanskelig at måle, især på kort sigt. Og dermed er den svær at indpasse i Scientologys effektivitetstænkning. Her skal alt kunne gøres op i produkter og præstationer. Performance og salg skal kunne opgøres i tal og statistikker. Det

er en ekstrem business-tænkning med en bundlinie på alle aktiviteter. I den forstand er Sørensen's 'missionspapir' med 'produkter' opbygget helt ud fra Scientologys logik og præstationsmål: Om du er 'up-stat' eller 'down-stat' – om individerne præsterer over eller undergennemsnitligt".

"Det personale og den aktivitet, som ikke kan måles, har ingen 'værdi', forklarer han.

## Effektivitetstænkning

"Scientology-systemet er besat af statistik og effektivitetstænkning. Det er en enormt teknokratisk måde at tænke i effektivitet på. Alt skal opgøres kvantitativt, så det kan konstateres om man er up-stat eller down-stat – dvs. om man lever op til de kvantitative mål. Hvis man skal forstå Scientologys tænkning, så er det DJØF'isering i tiende potens...", forklarer generalsekretær i Dialogcentret, **Tom Thyssen Daugaard**.

Men det er Ole W. Sørensen helt uenig i: "Altså, sådan noget med up-stat og down-stat lærer du også på et MBA-kursus, hvor man selvfølgelig måler præstation og produktivitet", siger han. "I stedet for at gå efter det der, så skal du finde ud af hvordan jeg leder og om de ting, jeg gør, er til skade eller gavn for DTU. Jeg skal bedømmes på mine resultater. Hvis det ikke er godt nok, så skal jeg jo ikke være her længere".

jø



Skuespilleren Tom Cruise er det mest prominente medlem af Scientology-sekten, og han bliver brugt i markedsføringen. Her ses han med et Jesusbarn – som sjovt nok har en slående lighed med Scientologys stifter, L. Ron Hubbard (se forsiden)

John Duignan er forfatter til "The Complex: An Insider Exposes the Covert World of The Church of Scientology" (Merlin 2008, Dublin) by John Duignan with Nicola Tallant, Merlin Publishing, Dublin. Efter sagsanlæg fra Scientology kan bogen ikke sælges i England

# Personalet: Han kører på os ...

Institutlederen prøver at nedbryde og ydmyge os personligt, siger de. Det er en del af Scientologys menneske- og ledelses-forståelse, forklarer Scientology-ekspert. Scientologiser opposition og kritik som noget der kommer fra negative 'suppressive persons'

Instituddirektør Ole W. Sørensen fik dumpe-karakteren 1-1,5 på en 5-skala ved trivselsundersøgelsen på DTU-kemi. Hans eneste reaktion var, at "nu må man tænke fremad", fortæller personalet, som var med til personalemødet i januar, hvor resultaterne blev fremlagt.

**Ole W. Sørensen** selv siger: "Hvordan du kommer frem til de 1-1,5 ved jeg ikke, for der indgår forskellige parametre. Om min egen rolle vil jeg kun sige, at jeg tager beslutninger ud fra, hvad jeg synes, der er bedst at gøre. Og en gang imellem sker det altså, at nogen ikke kan lide det. Men hvad der er min fortolkning af trivselsundersøgelsen, tager vi som internt anliggende. Vi laver en handlingsplan og har nedsat en arbejdsgruppe, som arbejder. Mere vil jeg ikke sige".

## Personalet: Han kører personligt på folk

"I har slet ikke tillid til ham. Han har ikke vores opbakning".

Medarbejdere på DTU-kemi har deres fortolkning af Sørensens dumpekarakter. De fortæller om et angstfyldt miljø, hvor det er risikobetonet at komme i unåde hos Ole W. Sørensen. Nogle i personalet har mærket hans særprægede ledelsesform. Og personalet er ikke i tvivl om, hvad der er årsagen til, at trivselsundersøgelsen giver ham dumpekarakter i ledelse:

"Han lytter, men han hører ikke. Han opfører sig ekstremt enerådigt. Han er ikke i dialog med personalet om opgaver og strategier. Han kontrollerer og måler. Han opfatter sig som den eneste autoritet og kræver, at man klapper hælene sammen på en måde, som slet ikke hører sig hjemme i et akademisk miljø. Hans ledelsesstil handler ikke om at få gruppen til at fungere, men om at intervenere overfor den enkelte. Han skaber utryghed og frygt. Det sker på en meget ubehagelig måde, hvor han 'kører på' enkeltpersoner. Vi har indtrykket af, at han prøver at nedbryde og ydmyge os personligt ved lunefuld opførsel, ved diktater eller ved simpelthen at straffe. Han giver indtryk af, at du ikke er dygtig nok, og at han allerhelst vil erstatte dig med en anden ...", lyder en sammenfatning af udsagn fra en håndfuld blandt de 25-27 akademiske medarbejdere, som FORSKERforum har talt med. De vil ikke stå frem med navn.

## Fase 1: Nedbryde folks forsvarsværker

Teologen **Tom Thyssen Daugaard**, generalsekretær i det danske Dialogcentret, genkender personalets beskrivelse af forsøget på at nedbryde og ydmyge:

"I Scientology er der en rekruttering, hvor du starter nedefra. I indgangstrinnet lokker man folk ind ved at fortælle dem, at de har mange ressourcer, men også fejl, som kan rettes. Og så sætter Scientologys kursusystem ellers i gang med at nedbryde folks personlige forsvarsværker, som man kun ser det i fanatiske sekter eller i militærets eliteenheder som US-marines. Når individualiteten så er nedbrudt, kan dianetics så overtage og omforme folk til at blive effektive tjenere for sagen", fortæller han. "Scientology er baseret på lodrette hierarkier og tankekontrol og 'produktion'. Det er nøje knyttet til deres etiksyn, hvor individet hele tiden skal (videre-) kvalificere sig til at være 'god nok'.



Vi har indtrykket af, at han prøver at nedbryde og ydmyge os personligt ...

*Anonymt personale*

## Kan ikke yde selvkritik

"Sørensens reaktion på trivselsundersøgelsen er en typisk scientolog-reaktion. Opposition og kritik inddæmnes og handles af bag lukkede døre, hvor ledelsestoppen så håndterer problemet. Som scientolog er han immum overfor kritik fra andre end toppen af Scientology-systemet ...", forklarer ireren **John Duignan**, da FORSKERforum fremlægger trivselsundersøgelsen og personalets historie om institutdirektørens måde at lede på. Duignan var med i Scientologys europæiske elite SEA ORG, men blev frafalden og har siden har afsløret, hvordan organisationen arbejder.

"Instituddirektøren har den religiøses fulde overbevisning om, at han gør det rette. Han er så overbevist om sin egen mission og retfærdigheden heri, at han er helt ude af stand til at yde selvkritik. Udefrakommende kritik preller helt af på en scientolog, for han vil helt refleksemæssigt henvise problemet til andre, nemlig SP'ere, suppressive persons. Den dårlige trivselsundersøgelse er derfor nok et 'teknisk problem', som han skal håndtere, men det er andre personer, som er problemet".

## Bekæmp SP's - suppressive persons

Den meget enerådige ledelsesstil, hvor Sørensen påtager sig uindskrænket magt og ser stort på regler overrasker ikke John Duignan. Han forklarer det med, at scientology er baseret på enorm individualisme:

"Det er det enkelte individ, som har konstruktive tanker. Lederen har fortjent sin

position i kraft af, at han er mere værd end dem nedenunder. Og grupper ses der ikke positivt på, for de er 'destruktive' og må styres. Men hovedproblemet er, at der vil være enkelte SP's - 'suppressive persons' - imellem, som modarbejder projektet. Og for lederen gælder det især om at spotte disse 'SP's' og få dem udluset af systemet. I Dianetics er teorien, at der kun er ca. 2 pct. af disse genetiske 'SP's', mens 20 pct. er påvirkelige i den retning, og at de kan 'hjælpes'. Derfor gælder det for lederen om at udsondre de destruktive individer. Meget ledelseskraft går derfor ud på at spotte og udsondre dem", fortæller Duignan, der fortæller, at Scientology internt har sin helt specielle måde at tackle destruktive individer på, fra at man bliver kaldt ind til en særlig 'etik-officer', over at man kommer i sætterapi, til internering i egentlige "straffelejre".

## Ole Sørensen er 'forprogrammeret'

For en scientolog er det helt umuligt at adskille sit arbejdsliv og sit liv i scientology-familien, forklarer Duignan. Hans loyalitet er ikke hos DTU-kemi, men først og fremmest hos Scientology. Ole W. Sørensen er tvunget til at bruge sine scientologi-metoder på DTU: "Scientology følger Ole W. Sørensens karriere nøje. Han er 'forprogrammeret', dvs. at det forventes, at han bruger sine scientology-metoder i sit arbejdsliv og sin ledelse. Hvis du er medlem af scientology, så er man det med hud og hår".

Den udlægning kan **Ole W. Sørensen** ikke tage alvorligt: "Ha, ha, det er fuldstændig latterligt. Jeg har et job her på DTU, som jeg skal varetage, og det gør jeg. Og det har ikke noget at gøre med, hvad jeg interesserer mig for i min fritid".

Men Scientologys virkelighed er en anden, fortæller Duignan: I Scientologys hierarkiske og kontrollerende struktur så afrapporteres alle aktiviteter, såvel private som erhvervmæssige. Og hvis Scientology konstaterer, at han ikke bruger scientology-metoder på DTU, vil han komme under enormt pres: Han risikerer at blive betegnet som PTS'er - 'potential trouble source' - og komme under skærpet observation.

"Og hvis det vurderes, at han svigter Scientology, risikerer han at miste sin OT-status. Og han skal så igennem en ydmygende 'genopdragelse'. Og det er en meget disciplinerende trussel", slutter Duignan.

jø

# 'Ligene' vil ikke tale ...

I korridoren vil forskere gerne fortælle historier om, hvordan deres forskningsfrihed er blevet trynet. Men de vil ikke lægge navn til ...

"Vis mig 'lig på bordet' ...", siger videnskabsminister Helge Sander, når han skal svare på anklager om, at universitetsloven undertrykker forskningsfriheden.

Og FORSKERforum havde faktisk planlagt at svare ministeren ved at præsentere 4-5 kendte eksempler på, at forskeres frihedsgrader havde fået et tryk, fx.

- eksemplet med lektoren, som egentlig var ansat til at forske og undervise i noget etikrelateret, men hans specifikke tema syntes ledelsen ikke om, så han fik pålæg om at tviste sit undervisningstilbud. Hvorefter han kort tid efter i øvrigt blev fyret i en "omstrukturering".
- Eller lektoren, som i en MU-samtale fik at vide af institutlederen, at han godt kunne droppe sit forskningsspeciale, for nu skulle instituttets strategiske profil altså ændres til noget mere internationalt.
- Der var professoren, som ikke kunne få institutlederen til at påtegne professorens eksterne forskningsansøgning, fordi temaet i fremtiden ikke lå inden for instituttets forskningsstrategi.
- Eller der var Rektoren, som - udenom studienævnet - pålagde en institutleder at nedlægge et bestemt undervisningstema, fordi han ikke mente, at det passede til universitetets profil.
- Eller lektoren som har fået påbud om, at ikke bare hans forskningstema skal godkendes af institutlederen, men også hans artikler, som skal sendes ud til review'ing ...

Men når FORSKERforum så spørger de pågældende forskere om disse "gode historier" må skrives, vil de gerne fortælle dem, men "udenfor blokken". De har ikke noget imod at historien kommer ud, men det må ikke kunne ske på en måde, hvor de eller deres institut kan identificeres. Begrundelsen er, at de ikke orker bøvl med institutlederen eller med dekanen. Selv om de da godt kan se, at de burde træde frem med deres eksempel, for forskningsfrihedens skyld.

De 12 historier - "lig på bordet" - som FORSKERforum præsenterer her, er derfor anonymiserede. De stammer alle fra hvidbogen fra Videnskabernes Selskab (Forskningspolitisk udvalg, januar 2009). Eksemplerne handler både om trykning af enkeltforskeres forskningsfrihed og spillerum, som om systemets begrænsning af frihedsgraderne.

## 1. Kommandostruktur: Du må ikke gå udenom nærmeste leder ...

På et fakultet udgik efter universiteternes ledelsesreform følgende hyrdebrev:

"Vi minder om kommandovejene: Medarbejdere på instituttet refererer til institutlederen (evt. i første omgang til mellemledere). Institutlederen refererer til dekanen. Dekanen refererer til rektor. Derfor må medarbejdere på et institut fx ikke kontakte rektor eller dekan direkte".

## 11. Hyrdebrev: Ingen kritik i offentligheden

Der opstod debat i pressen om kvaliteten af en bestemt studieordning og specifikt undervisningen i et bestemt fag - baseret på udtalelser fra en professor i det pågældende fag. Dette gav anledning til, at ledelsen på det berørte fakultet udsendte et hyrdebrev til de ansatte, hvoraf det fremgik at ledelsen anså det for "upassende, at en faglig diskussion om studieordninger finder sted i de offentlige medier". Der blev også taget kontakt til potentielt berørte ledelser ved danske universiteter, som blev enige om "at kritiske udtalelser om studieordninger ... bør holdes internt og ikke rejses gennem pressen. Det er uværdigt og giver anledning til unødigt uro i befolkningen og blandt studerende."

## 2. Loyalitet: Overfor ledelsen snarere end det faglige

Ved et heldagsmøde om strategiformulering deltog en højtstående administrativ universitetsleder med et oplæg. Et af spørgsmålene lagde op til, at videnskabeligt ansatte (VIP'er) og administrative ledere havde et fælles problem, nemlig at der var så mange indgreb og tiltag fra oven, som man måtte forholde sig til, at det gik ud over universitetets evne til at løse sine opgaver.

Burde man ikke kunne se det som et problem, som VIP'er og administrative ledere kunne forholde sig til i fællesskab, i stedet for at universitetets-forvaltningen automatisk sendte tiltagene videre ned ad kommandovejen? Derved kom VIP'erne jo til at opleve administrationen som værende ansvarlig for ting, som de i virkeligheden ikke kunne gøre for.

Ledelsen svarede, at embedsmændene i universitetsforvaltningen måske godt på lukkede møder kunne advare mod planlagte tiltag - men når først beslutningen var truffet, var man loyal over for den, uanset hvad man selv vurderede. Man kunne derfor ikke erklære sig enig i kritik af de nye tiltag fra VIP'ere - selv om man hermed kom til at blive opfattet som 'fjenden' af disse VIP'ere

## 3. Bureautisering: Kontrolkrav

Det følgende foregår på et institut, der er et af de mest forskningstunge på sit fakultet og det er en forskningsleder, som fortæller.

Instituttets publikationsoptællinger ligger i top, der arrangeres mange internationale symposier, der er en livlig forelæsningsaktivitet i ind- og udland.

Dekanatet beslutter, at der generelt skal styr på forskningen, og kræver, at der etableres 'forskningsledelse'. Det sker i første omgang lidt improviseret med igangsættelse af forskningstemamøder i forskningsgrupper, og forskningslederne mødes efter behov for at koordinere møderne. Dette opleves som en værdifuld nyskabelse, der øger interessen for, hvad der sker på forskningsiden.

I næste omgang kræver dekanatet mere formaliseret ledelse: Der skal nu etableres en forskningsledelsesmøderække med mødeindkaldelse og referater på nettet. Forskningsledergruppen føler sig nu overvåget og opfinder derfor nogle aktiviteter, der egentlig ikke er nødvendige (men som kan fylde i bogholderiet), for at leve op til de nye formaliserede krav.

Hvad der før var en fornøjelse (at følge med i og støtte instituttets forskningsaktiviteter), bliver til en tung pligt, og forskningslederne konstaterer, at deres rolle tager tid fra forskningen hos alle involverede. Samtidig spørger de involverede sig selv om, hvorfor der skal komme tid og penge til de mange initiativer, som man er nødt til at foreslå for at se dynamisk ud.

## 5. Udviklingskontrakt styrer stillingsbesættelse

Efter en lang runde af strategisk planlægning når Institutlederen frem til en færdig model. Et nøgleelement i at man kunne formulere den vedtagne satsning er en adjunkt (kvindelig), der klarer arbejdet fremragende i enhver henseende, er en værdsat underviser og kollega, og opnår internationale publikationer inden for adjunktperioden.

Da hun når frem til afslutningen af sin funktionsperiode og er afhængig af at der opslås en lektorstilling, forsinkes opslaget i fakultetet samtidig med at dekanatet med stor hast afsætter midler til at besætte en stilling indenfor en satsning som er politisk ønsket og prioriteret i den udviklingskontrakt, som universitetets bestyrelse og rektorat har indgået med Videnskabsministeriet.



#### 4. Bureautisering II: Rapporteringskrav

Da den nye institutleder var ansat, skulle der gang i forskningen, fortæller en menig forsker. Han indførte derfor en struktur, hvor VIP'erne arbejdede i forskerteams med hver sin forskningsleder, der en gang om året skulle rapportere om forskningsgruppens aktiviteter, herunder ansøgninger om midler fra interne og eksterne kilder etc. I nogle tilfælde havde VIP'er flere forskellige forskningsprojekter kørende, og de kunne så være medlemmer af mere end et team.

Men efter det første år med dette system måtte institutlederen konstatere, at der tilsyneladende var foregået mindre forskning ved instituttet end tidligere år ....

#### 6. Programopslag styrer instituttets frie forskning

På mange fagområder er man tvunget til at søge eksterne midler for at kunne forske på sine interesseområder, men de strategiske bevillinger undergraver ofte den fri forskning:

En ekstern bevilling fra EU's IMI (Innovative Medicines Initiative – et industriinitiativ) påfører forskningsinstitutionen et tab efter følgende regnskabsopstilling

■ Udgift	100 kr
■ Overhead	60 kr.
■ Total	160 kr.
■ Refusion	120 kr.
■ TAB	40 kr.

Når instituttet 'tvinges' til at indgå eksterne kontrakter betyder det ofte, at man samtidig pålægges en medfinansiering, som skal finansieres af den basisbevilling, som ideelt set burde være brugt til fri forskning.

#### 8. Instrukser fra oven overtrumfer faglig fornuft

Fra et høgere administrativt plan var der udmeldt en strategisk ændring om at starte en ny uddannelse. Studielederne for de eksisterende uddannelser påpegede, at der ikke var gjort noget for at afklare, hvilke konsekvenser oprettelsen af denne nye uddannelse ville have for den eksisterende profil, og dermed for, hvordan de skulle disponere i den nye situation.

Institutlederen var enig i kritikken og argumenterede i et brev til den relevante leder for det uheldige i at presse den nye uddannelse igennem oppefra på det foreliggende grundlag. Han blev prompte indkaldt til en kammeratlig samtale, der ikke drejede sig om det saglige eller relevante i kritikken, men om det uheldige i, at en underordnet leder optrådte illoyalt i forhold til et initiativ, som de højere magter havde signaleret, at de ønskede gennemført.

#### 12. Selvcensur

En forskers mangeårige emnefelt bliver genstand for en stærkt intensiveret offentlig interesse. Der kommer derfor en henvendelse fra et populært tidsskrift om at affatte en artikel om emnet.

Forskeren siger ja tak – og spørger, om det er okay, at den bliver provokerende. De seneste fund går nemlig stik imod en udbredt opfattelse, også på universiteterne. Forskeren får at vide, at det er skam helt i orden at være provokerende.

I den endelige udformning spiller det imidlertid ind, at emnet ikke kun er af akademisk interesse, men også har implikationer for strategiske udmeldinger fra ledelsen på det universitet, hvor forskeren er ansat. Efter nøje afvejning vælger forfatteren den selvcensurerende fremstilling, der nok bevarer den provokatoriske pointe på det abstrakte plan, men ikke refererer til forhold på institutionen selv.

#### 10. Universitetets prioritering begrænser

Forskere fra to store forskningscentre ønskede at etablere et tværfagligt projekt med afsæt i de praktiske færdigheder og faglige indsigter, de allerede havde opnået. De mente, at de her havde noget enestående at tilbyde nationen og verden.

Efter at have fået afklaret formål og arbejdsrammer indbyrdes måtte de imidlertid erkende, at de ikke havde muligheder for frit at indsende en ansøgning til UNIK-programmerne, da de ikke havde fået optaget deres initiativer på universitetsledelsens positivliste for hvilke projekter, der kunne indsendes ansøgninger om. Det var således universitetets egen strategi, som blokerede projektets udfoldelse.

#### 7. Forskning i det sikre

En ung dansk forsker fik et ph.d.-stipendium til et af verdens førende universiteter i USA. Han fortalte sin nye vejleder om en ide han havde, der lå på grænsen mellem to fagområder og involverede en særlig undergruppe af nogle berømte amerikanske fund. Vejlederen lyttede pænt til redegørelsen, men konstaterede at tesen var simpelt hen for langt ude. Det kunne der næppe komme noget ud af, sådan som tingene lå i øjeblikket – men der var forskellige andre ting ph.d.eren kunne overveje.

Ph.d. lyttede opmærksomt til vejlederens indvendinger og ideer, men tog derpå hjem og fortsatte uanfægtet med at forfølge sin egen ide. Da han var færdig, sendte han en fremstilling til vejlederen. Vejlederen indkaldte ham til samtale og sagde: 'Jeg synes du skulle sende den til l... ja, hvorfor ikke til Nature?' Nature optog artiklen.

## EFTERLYSNING: 'Lig på bordet'

**FORSKERforum har kendskab til 5-6 sager, hvor forskere har fået deres forskningsfrihed, deres undervisningsfelt eller deres frihedsrammer begrænset af konkrete ledelsesbeslutninger eller -pålæg. Men kender nogle til sådanne eksempler bedes de henvende sig på redaktionen. Der loves fuld anonymitet, hvis det er nødvendigt.**

Red.

# Tavshedskulturen og 'ligene på bordet'

Forskere vil ikke stå frem med historier om trykning af deres frihedsgrader og forskningsfrihed usikre overfor den nye topstyring og kontrol, så de retter ind, forklarer antropolog

Der er jo ikke "lig på bordet", så hvorfor skal jeg lave loven om, spørger videnskabsminister Sander retorisk, når kritikere hævder, at universitetsforskere er udsat for ledelse eller styring, som begrænser deres frihedsgrader – forskningsfriheden. Men det er meget svært eller umuligt at få folk til at stå frem med deres historie eller med kritik.

*Er det ikke 'tøset', at folk ikke står åbent frem – forskere som ellers er ansatte til og betalt for at søge sandheden?*

"Vi lektorer og professorer er godt nok fastansatte, men det opleves altså ikke som sikkerhed i ansættelsen. Se bare på den seneste fyringsrunde på naturvidenskab i København, hvor 24 'fastansatte' blev afskediget i januar. Det er jo ikke noget, som befæster troen på sikkerhed i ansættelsen. Og det er en af grundene til, at folk er meget tilbageholdende med at eksponere sig," siger antropologen Cathrine Hasse.

"Oplevelsen er nærmere, at man hellere må søge over i det private, for her ved man i det mindste, hvad man skal lave og endda til en højere løn! Forestillingen er, at i det private er arbejdsopgaverne klart definerede, og frihedsgraderne til at udføre dem er relativt store - i modsætning til den indsnævring, som i disse år foregår på universiteterne. Men det er da et paradoks, at man hermed foregiver, at ansættelsessikkerheden i den private sektor er større, for det er den jo ikke – tværtimod".



Det er forståeligt, at man retter ind, når der kommer et stærkt top-down-styringsystem. Men det underer mig alligevel, at de ældre forskere bare opgiver ævred og ikke protesterer ...

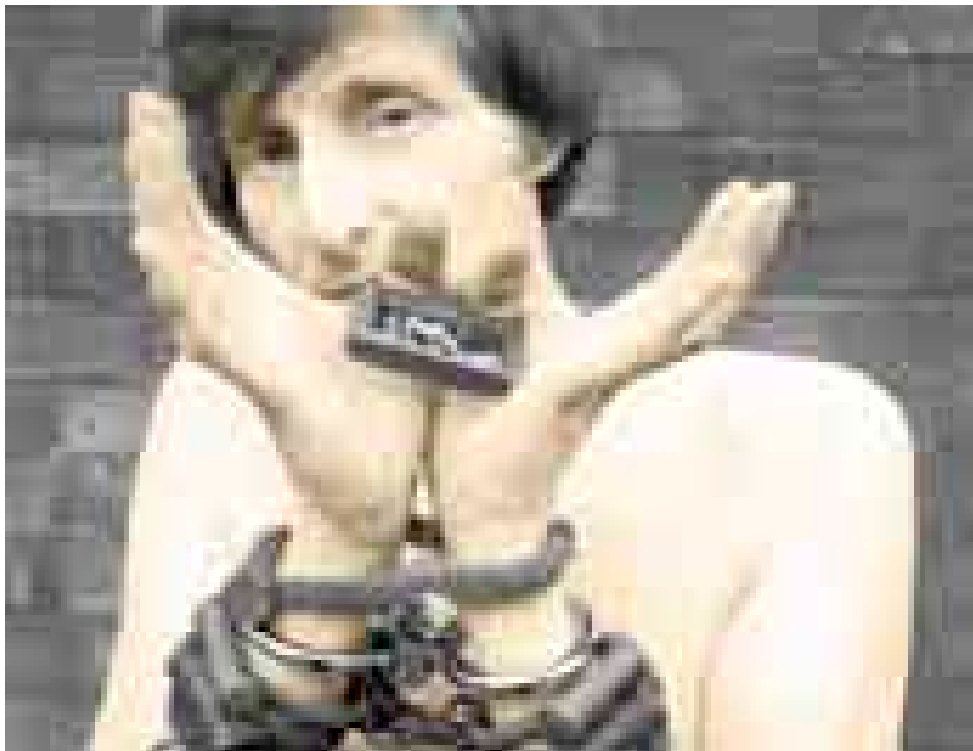
**Cathrine Hasse**

## Raffineret disciplinerings-kultur

Hasse – der som professor på DPU har forsket i universitetskulturer – har sin forklaring på den 'tavshedskultur', som gør, at folk ikke vil komme åbent ud med deres historie om knættet forskningsfrihed:

"På meget få år er der indført et topstyret system, hvor der sendes nogle politiske eller strategiske signaler ud fra toppen, og de signaler opfanges hele vejen nedad i systemet, fra bevillingssystemet til bestyrelsen til rektor til dekan til institutlederen. Den store gruppe i det menige forskersamfund retter ind i praksis, selv om der er uro i korridoren, hvor der snakkes om, at det er uhensigtsmæssigt og uretfærdigt. Men udadtil retter folk ind", forklarer Hasse.

Universitetsverdenen er jo en verden med særlige regler og koder, men det er også en



raffineret disciplinerings-kultur: "Det er traditionelt en kultur med en stor frihedsfølelse, men der er indført en ny styring og kontrol, som folk er usikre overfor. Og når videnskabsministeren efterlyser eksempler – 'lig på bordet' – så er den nye tavshedskultur netop bevis på, at styringen og kontrollen fungerer. Kulturen er jo så raffineret, at ingen institutleder går ud med direkte pålæg. Disciplineringen foregår på langt mere subtile måder. Vi har alle hørt historier om folk, som bliver straffet på raffinerede og indirekte måder, fordi de er kritiske eller 'besværlige'. På den måde opfører de fleste sig taktisk, og i sådan en kultur bliver 'selvcensuren' en pragmatisk måde at undgå konflikter på".

## Lønmodtager-kultur

Hun er usikker på, hvor styrings- og kontrol-tænkningen kommer fra; om det er fra det politiske system eller fra embedsmænd eller de nye ledere:

"Uanset hvor og hvem det stammer fra, så er det udtryk for en manglende indsigt i, hvordan der produceres kreativ videnskab og hvordan forskersamfundet egentlig fungerer. Man må konstatere, at nogle ønsker styring og kontrol, og det gør man gennem succeskriterier, hvor der skal måles og vejes på måder, som er helt på tværs af, hvordan det traditionelle akademia fungerer", siger Hasse.

"Problemet er, at forskersamfundet er sårbart overfor disse forandringer. Bortset fra enkelte Herkules-typer, der som anti-autoritære enmandshære holder fanen højt – 'frygteligt system, det står jeg ikke model til' – så reagerer folk pragmatisk: 'Hvis det er sådan,

DE vil have det, så gør vi det'. Folk opfører sig taktisk"

Men det er en degeneration af det akademiske arbejde:

"Denne reaktion er den største trussel mod det frie akademiske samfund, for hermed gør mange i personalet sig – mere eller mindre ufrivilligt – til lønarbejdere: Hermed er drivkraften ikke længere videnskabsmandens glæde ved at søge efter indsigt og erkendelse. Man mister 'kalds-fornemmelsen'. Nu passer man bare et arbejde, hverken mere eller mindre. Det betyder, at samfundet ikke får det særlige afkast, som stammer fra forskernes indre glød. Og hermed er forskellen mellem at arbejde på universitetet og i det private ikke længere særlig stor", forklarer Hasse.



Når videnskabsministeren efterlyser eksempler – 'lig på bordet' – så er den nye tavshedskultur netop bevis på, at styringen og kontrollen fungerer.

**Cathrine Hasse**

## De nye lederes ukendskab til det videnskabelige arbejde

"Det betyder, at det særlige ved universitetet som arbejdsplads – den indre glød hos de ansatte – forsvinder, og den mentalitet er en bieffekt ved det nye system, som jeg ikke tror, at politikere og dem længere oppe i det topstyrede system er bevidste om, fordi de fundamentalt ikke kender det videnskabelige arbejde".

"Det er jo i hvert fald åbenbart, at mange



politikere og embedsmænd ikke forstår universitetet som en særlig kultur. De opfatter den som noget, det kan drives som en almindelig privat virksomhed, som en vindmøllefabrik med eentydige succesmål. Men det er en fejlslutning, for hermed risikerer man at gøre de ansatte til almindelige lønarbejdere. Men det er måske også det, de vil", spørger Hasse.

## De unge og de ældre

Set i lyset af en voksende lønmodtager-kultur undrer tavshedskulturen ikke Cathrine Hasse:

"Det er forståeligt, at man retter ind, når der kommer et stærkt top-down – styrings-system. Det undrer mig slet ikke, at de yngre indretter sig som lønarbejdere med faste arbejdstider 9-16, for det passer jo med børn og familie. Men det undrer mig alligevel, at de ældre forskere bare opgiver ævred og ikke protesterer over de indskrænkede vilkår, for de ældre har trods alt prøvet et andet system, hvor frihedsgraderne var større. Deres passivitet er dog forklarlig, for vi er arbejdsmæssigt hårdt pressede. Det kræver noget at protestere, og der er ikke det overskud til at løfte den fundamentale diskussion om, hvad der egentlig tjener samfundets interesser bedst".

## Underskriftsindsamlingen: 'Vi er ikke værdsatte ...

Når forskere så endelig protesterer, så sker det i spredte og fælles manifestationer, fx som underskriftsindsamlingen med 6500 protester mod universitetslovens indskrænkning af frihedsgraderne:

"Indsamlingen var en overskuelig og relativt uforpligtende måde at vise sin utilfredshed på", fortolker hun. "Men man skal ikke undervurdere den som et signal om, at utilfredsheden stikker dybt. Ud over, at det er en protest mod indskrænkning af forskernes frihedsgrader, så er dens dybere signal jo, at forskerne ikke føler sig værdsatte. Læg mærke til, at der ikke protesteres mod den relativt lave løn, derimod er den et opråb om, at forskerne sidder inde med langt flere ressourcer og kreativitet, men at dette ikke kan udfoldes i det nuværende system".

*Men hvorfor går de ansatte ikke bare til ledelserne med de uudfoldede potentialer?*

"Det indbyder det nye top-down-system ikke til. Folk må rette ind efter strategier og incitamenter, som dikteres ovenfra. Og de fora'er, hvor der kunne være en åben debat-kultur og kritikken kan fremføres og tages alvorligt af ledelsen, findes ikke", svarer Hasse.

jø

# Sander manipulerer og vildleder

**Ministerens svar til UNESCO henviser til universitetslovens formalia, ikke til dens realiteter, siger DMs formand, Ingrid Stage**

"Helge Sander manipulerer i sit forsøg på at bagatellisere 'instruktionsbeføjelsens' betydning. Han hævder, at en VILSTRUP-undersøgelse (som DM fik gennemført) fortæller, at kun 12 procent af forskerne har oplevet, at de er blevet pålagt forskningsopgaver af deres leder. Men ministeren forsømmer at fortælle, at VILSTRUP-undersøgelsen handlede om perioden 2003-05 – altså lige efter, at universitetsloven var vedtaget og før den var implementeret ...", siger **DMs formand Ingrid Stage**.

Videnskabsministeren brugte VILSTRUP-tallene ved årsmødet i Videnskabernes Selskab i januar. Og han har også brugt tallene i sit svar til UNESCO på DMs klage.

## DMs klage: Universitetsloven lever ikke op til UNESCO-kriterierne

I maj 2008 klagede DM til UNESCO over, at den danske universitetslov ikke lever op til UNESCOs anbefalinger. Der blev primært klaget over

- den lovbestyring (se **FORSKERforum 214, maj 2008**).

Den australske universitetslærerforening har en lignende klage liggende. Og den internationale sammenslutning Education International – der repræsenterer 30 mio. undervisere i 172 lande – støtter klagen.

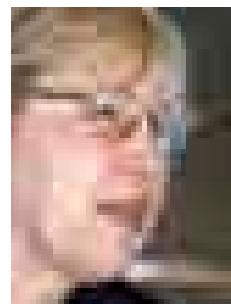
Videnskabsminister Helge Sander har svaret på DMs klage, men svarene formilder ikke DMs formand.

## Sander 'fortier' personalets manglende indflydelse

Om medarbejdernes repræsentation i styringen af universiteterne skriver **videnskabsminister Sander**, at universitetslovens "grad af indflydelse er den højeste, man kan håbe på, hvis der fortsat skal være lidt rum tilbage til ledelse".

Men det svar kalder DM for en provokation: Han taler nemlig kun om lovens formelle bogstav, ikke om dens praksis.

Ministeren hævder, at medarbejderne skam har indflydelse i styringen af universiteterne, fordi loven sikrer, at de er repræsenteret i bestyrelsen. Men ministeren fortier, at loven dikterer, at flertallet i bestyrelsen skal være eksterne medlemmer. Repræsentanter for det videnskabelige personale, tap'erne og studenterne vil altid være en minoritet.



DMs formand Ingrid Stage

Ministeren hævder også, at det videnskabelige personale skam har udvidet indflydelse gennem deres repræsentanter i Akademisk Råd. Ministeren glemmer bare, at disse organer kun er "rådgivende" og ikke har nogen besluttende myndighed overhovedet – også slet over væsentlige elementer som prioriteringer, budget og universitetets udviklingsplaner:

"I virkelighedens verden er de menige forskeres oplevelse, at deres ledere er mere loyale overfor beslutningerne fra lederne ovenover end overfor enhver indstilling fra Akademisk Råd", bemærker Ingrid Stage i sin replik til UNESCO.

## Forsknings-service er ikke 'universiteter'

"Videnskabsminister Helge Sander ser ud til at være mere interesseret i at leve op til den liberale tænketank OECDs anbefalinger end til UNESCOs internationale retningslinier, som regeringen selv har tilsluttet sig", siger Stage.

Hun anerkender Ministerens og Folketingsflertallets demokratiske ret til at lovgive om universiteterne: "Men hvis ministeren ønsker skabe højt specialiserede forsknings-service, som primært er rettet mod business og industri, så kan sådanne institutioner ikke længere tituleres 'universiteter'. Så hvis Danmark ønsker at have universiteter i dette ords traditionelle forstand – og leve op til UNESCOs anbefalinger, må der ske alvorlige ændringer af det danske system, som det fungerer nu", slutter hun sin sidste kommentar til UNESCO.

DM forventer, at UNESCO vil behandle klagen ved et møde i oktober, så der kan foreligge et svar inden årsskiftet.

jø

# Universitets tre idealtyper: Herkules

Antropolog Cathrine Hasse har været med i et fælles-europæisk forskningsprojekt om fysikmiljøer fra Danmark, Estland, Italien, Finland og Polen, hvor 200 fysikere blev interview'et. Herudfra kunne man identificere tre idealtypiske arbejdskulturer blandt fysikerne i Europa.

**Herkules-typen:** Ser videnskab og faglighed som et kald. Har fokus på den individuelle præstation og konkurrer åbenlyst med kollegaer og sig selv. Han er anti-autoritær og deltager gerne i åbne og skjulte magtkampe for at nå sine mål. Kvindelighed og familieliv ses som forstyrrende for faglighed og kan blive brugt negativt i konkurrencen.

**Klantypen:** Sætter videnskaben meget højt, men dog ikke som et kald, der skal dominere. Arbejdet organiseres som indordnet under en gruppes fællesskab og normer. Har fokus på gruppens mål, og konkurrerer gruppe mod gruppe. Køn er uvæsentligt i hverdagen, fordi alle der kan indordne sig i fællesskabet accepteres og fordi der er stor kollegial empati, herunder forståelse for, at der skal være plads til familieliv.

**Arbejdsbien.** Med en vis lønmodtagermentalitet, hvor man passer sit arbejde 8-19, for videnskab er ikke det vigtigste i verden. Fokus er på selve arbejdsopgaven og så på fritiden / familien. Accepterer et formelt hieraki og er personligt uinteresserede i konkurrence. Køn har ingen særlig betydning.

## Herkules

Herkules-forskeren - inspireret af den græske sagnhelt – er den individuelle fighter, som aldrig op, og som altid er passioneret – komplet helliget til sit arbejde og drevet mod ønsket om udødelig berømmelse. Herkules-idealtypen er dominerende, ekstremt intelligent, med høje videnskabelige ambitioner, helt udleveret til sin kærlighed og hengivelse til sin videnskab, udholdenhed, med kreativ og innovativ tilgang til faget, med stor selvfølelse og ikke mindst meget konkurrenceorienteret.

Denne idealtipe er hengiven overfor videnskaben som et kald og vil slås for status og berømmelse, med alle midler. Han kan derfor være ekstremt målsøgende og manipulativ, bedreviddende og arrogant, for passionen overtrumfer også hensyn til de sociale relationer. Men han kan også være risikovillig i forsøget på at opnå succes. Videnskaben er hans et og alt og han søger sine sejre, men risikerer således også at løbe ind i nederlag.

Herkules er kyniker: Han deltager gerne i åben og skjult konkurrence, for han er god til at spille spillet. Han stjæler gerne forskning fra omgivelserne, i den overbevisning at han er den bedste til at bruge dem. Han skyer heller ikke mobning eller nedvurdering af svagere kolleger eller af kvinder på karrierespring, hvis det passer i hans kram.

Han er også en dygtig taktiker, som kan 'læse hvad der står mellem linierne'. Han er god til at positionere sig, og han kender nødvendigheden af at danne strategiske alliancer med de rigtige folk for at få indflydelse, magt og positioner.

Han kan lave forskning i samarbejde med andre – hvis han selv har fordel af det – men ellers er han individualist, som gerne går solo, fordi han er overbevist om egne evner. Det gør ham i det hele taget til en anti-autoritær karakter, som går sine egne veje, men som heller ikke er bange for at udfordre kolleger eller systemet. Herkules er derfor respekteret, men ikke populær blandt kolleger. Herkules-typen har det således meget svært med det nye danske topstyrede system, som kræver, at der rettes ind efter ordrer eller strategier. Herkules hader at få noget dikteret, og har problemer med at anerkende overordnede, især hvis de fagligt set ikke er kompetente.

Herkules-typens er så hengiven overfor sin faglighed, at han gerne stiller op til lange arbejdstider og har svært ved at adskille arbejdsliv og privatliv. Han har lille forståelse for, når andre kræver større socialitet – fx tid til familien eller en klar grænse mellem arbejdsliv og fritidsliv. Herkules-typen er en oftest en mand, fordi han har træk fra maskulin individualisme, men der findes selvfølgelig også kvindelige Herkules-typer, selv om de er få.

## Klantypen

I modsætning til Herkules er klantypen social, ikke individualist, men samarbejder.

For klantypen står gruppen og fællesskabet omkring videnskaben i centrum. Man arbejder i grupper og med viden-delning, og det er en caretaker-kultur, hvor beslutninger tages i fællesskab, så længe det tjener gruppedynamikken. Man står måske ikke så stærkt individuelt, men stærkt i fællesskab, og man har derfor mod til at vise svaghed og usikkerhed, og man tør stille 'dumme spørgsmål'.

Klantypen har også en stærk kærlighed og hengivelse til faget, men det er ikke noget



formål i sig selv, som det kan være for Herkules-typen. Den sociale klantype ønsker at forskningen skal praktiseres i fællesskab så den kan gøres anvendelig for andre.

Klantypen kan konkurrere på forskellige niveauer, men især i konkurrence mellem grupper. Og det sker som konkurrence såvel om videnskabelige meritter som på personlighed og social tilpasning til givne grupper. Åben konkurrence mellem grupper er accepteret, mens skjult gruppe-konkurrence møder stærk modstand, fordi konkurrence en-mod-en opfattes som destruktivt. Der er krav om indordning under gruppehierarkiet. Det kan have som negativ konsekvens, at nogle vælger at holde nye kreative ideer tilbage, for ikke at forulempe andre eller gruppen.

Grundlæggende for klantypen er anerkendelsen i gruppen, og det kan være en langsom proces, fordi de øvrige i klanen skal være sikre på, at du er den rigtige for gruppen. Positivt kan det betyde, at man også tager hånd om de svagere i gruppen, som kan

# Hercules, klantypen eller arbejdsbien



Mytologien og filmhistorien er fyldt med individualistiske Hercules-helte - her Ben Hur anno 1924

viser sig at have gode kreative kræfter, når de føler sig trygge. Der kan være en intern magtstruktur, og gruppemedlemmerne må for tjene deres position ved at arbejde sig op. Men når de er accepteret, så har de en position, hvor de kan diskutere med og tilmed stå som talmænd eller rådgivere overfor ledere. Tages der initiativer, så skal det være til fordel for arbejdsfællesskabet.

Køn er ikke noget magt-tema i klanen, for folk accepteres uanset deres køn. For klantypen står ikke bare gruppen i centrum, men der tages også hensyn til balancen mellem arbejde og familie, så dette integreres i arbejdslivet. Der er empati og loyalitet over for kolleger, som har særlige problemer med stress eller børn osv. Ikke helt overraskende er den sociale klantype derfor oftest en kvinde.

Klantypen har det godt med sine omgivelser, når gruppen fungerer godt. Når gruppen er i centrum betyder det også, at der stilles bestemte krav til lederne. Ledelse skal være gennemsigtig og fair. Lederne skal være gode

til at håndtere gruppen og gruppens krav og betingelser, snarere end at give ordrer eller udstikke strategiske retningslinier, som gruppen ikke har indvilget i.

## Arbejdsbien

Arbejdsbien er nok interesseret i sit fagområde, men det er ikke vigtigere end at arbejdet ses som en pligt, som man kan passe. Men grundlæggende er jobbet et job som alle andre. Arbejdsbien arbejder derfor bedst, når mål og succeskriterier er klart beskrevet, og de kan se resultatet af deres anstrengelser. De sætter en ære i at performe efter kravene og påskønner anerkendelse, ligesom de gerne vil have konstruktiv feedback fra chefen.

Arbejdsbien anerkender, at videnskab kan være en konkurrencepræget verden, men de forbinder det ikke med deres egen arbejdssituation. De kommer på arbejde og passer det pligttopfyldende, men de lader andre om at konkurrere. Han eller hun anerkender såle-

des intellektuel som formel underordning under andre, så længe han kan få lov til at passe sit arbejde.

Arbejdsbien er lønarbejder, han foretrækker et stille og roligt arbejdsmiljø, hvor kravene er klare og gennemskuelige. Han eller hun kan godt, hvis det kræves, arbejde til sent ud på aftenen for at færdiggøre en arbejdsopgave, men ikke aften efter aften. Lange arbejdstider må ikke true familielivet. Konstant stor arbejdsbyrde kombineret med krav om individuel manifestation og konkurrence er ikke noget, som arbejdsbien trives med.

Arbejdsbien er den driftssikre og metodiske, men eksponerer ikke sig selv ved at komme med banebrydende, kreative og innovative ideer. I stedet er han villig til at arbejde hårdt og metodisk, men er altså afhængig af at være del af en dynamisk struktur.

Arbejdsbien forventes ikke at tage selvstændige beslutninger og initiativer, men er afhængige af vejledning, instruktion og føring fra andre. Arbejdsbien fungerer derfor ofte i hierarkier, hvor der kan være en dynamisk Herkules-type som boss.

Arbejdsbien tænker på arbejdsmiljøet som et hierarki af ansatte versus bossen. Han eller hun prøver ikke at udfordre bossen eller stille krav, så længe der ikke er tale om åbenlyse urimeligheder. Der er respekt over for de overordnede, uanset køn. Men hvis arbejdsbien bliver trådt over tæerne eller urimeligt behandlet, så protesterer han eller hun ikke åbenlyst, han trækker sig tilbage og i bedste fald finder han bare et andet arbejde, gerne uden for forskningen (fx som gymnasielærer el.lign.).

De gode sociale forbindelsesmønstre omkring arbejdsbien er således krav om en fair og troværdig boss, om regulære kollegiale relationer, om tilfredsstillende arbejdsbetingelser, som giver plads til familie og venner – for der er en klar skillelinie mellem arbejdsliv og privatliv.

jø

KILDE:

- Cathrine Hasse og Stine Trøntemøller: Break the Pattern! (UPGEM, DPU nov. 2008)



# Dansk universitetskultur: Her

”Vi har normalt en forestilling om, at Italien er en machokultur, hvor manden bestemmer og kvinderne går hjemme. I modsætning her til har vi en lidt selvrosende forestilling om, at hos os i Danmark hersker ligestillingen mellem mænd og kvinder groft sagt – selv om der da er en uforklarlig mangel på kvinder i toppen af universitetsverdenen, som tiden nok vil reparere på. Men forestillingen holder ikke, for mens kvinder er stærkt underrepræsenteret i det danske fysikmiljø, så er der mange kvinder i miljøet i Italien”, fortæller antropologen Cathrine Hasse, som har undersøgt forskelle i fysikkulturer i Danmark, Estland, Italien, Finland og Polen.

”De mange flere fysikkvinder i Italien er da et paradoks, for Italien har generelt langt færre kvinder på arbejdsmarkedet. Til gengæld har Italien ikke samme skarpe opdeling mellem kvinde- og mandefag som i Danmark. Det er altså en dansk konstruktion, som kan forklares ved et helt særligt dansk arbejdsmiljø, en Hercules-kultur”, forklarer hun. ”Groft sagt kan det være sådan, at der trives en lighedsmyte på overfladen, men i ly af den myte kan der trives nogle meget hårde konkurrencevilkår eller nogle uigennemskuelige magtrelationer, som mange ikke kan håndtere – især ikke kvinder”.

## Herkules, klantypen og arbejdsbien

Forskningsprojektet identificerede groft sagt tre idealtyper af forskere og arbejdsmiljøer, som idealtyperne trives i:

**Herkules** er den individualistiske og fagligt stærke solorytter, som er hengiven over for sin kærlighed til faget og videnskaben, og som kynisk forfølger sine mål og sin karriere.

**Klantypen** er også optaget af faget, men sætter gruppe-samarbejdet og samfundsperspektivet højt. Her er det sociale i centrum, og miljøets aktører har stor empati med sine omgivelser, fordi der er forståelse for, at der skal være en god balance mellem familie og arbejde.

Og så er der **arbejdsbierne**, der som typiske lønarbejdere pligtopfyldende udfører deres arbejde og som trives bedst med en hierarkisk organisation med klare succesmål og relativt rutineprægede opgaver. Her er et det vigtigt med et godt arbejdsmiljø præget af lille turbulens og en klar adskillelse mellem arbejde og fritid.

Disse tre idealtyper blev identificeret i det fælles-europæisk forskningsprojekt, som undersøgte forskningsmiljøer – og disses kønsrelationer – i forskellige europæiske lande. Som led i projektet indgik interviews med 200 personer i fysikmiljøet og der fremkom hele 16.000 citater.

## Flere kvinder i Italien end i Danmark

”Det danske fysikmiljø var præget af Herkules-kulturen, hvor miljøet var præget af og tilskyndede de stærke maskuline kultu-

rer. Derimod var de gamle østlande som Estland og Polen præget af formelle hierarkier, som fremmer arbejdsbi-kulturer. Og så fandt vi overraskende, at klankulturen var fremherskende i Italien. Og hvor arbejdsbi- og klan-kulturerne er kønsneutrale, så er Herkules-kulturen maskulin – og der finder vi en del af forklaringen på, hvorfor der er flere kvinder i de hårde naturvidenskaber i østlande og sydeuropa end i Danmark”.

Mens kvindeandelen blandt lektorer og professorer er hhv. 33 og 23 pct. i Italien, så er den kun 10 og 3 pct. i Danmark. Den overraskende forklaring på de relativt flere kvinder i mandefaget fysik i Italien kan være det traditionsmæssige: her er børnepasningen et forhold for kvinden og den udvidede familie (bedsteforældre), som hjælper kvinden til at kunne passe sine arbejdsforpligtelser. Derimod er det sådan i Danmark, at institutionspladser giver formel ligestilling – som i praksis gør kvinden til ansvarlig, fordi spørgsmålet bliver genstand for *forhandling* mellem hende og manden, forklarer Hasse. Og så er der kulturelle forklaringer om, at nok er Italien en machokultur, men kvinder bliver også accepteret for deres femininitet. Her er det altså accepteret at optræde som kvinde, mens en Herkules-kultur er afsexualiseret, fordi faget og ikke det sociale er det absolut dominerende.

## Et spørgsmål om arbejdsplads-kultur

Undersøgelsen viser, at der er store nationale forskelle på, hvordan den tilsyneladende objektive naturvidenskabelige forskning bliver bedrevet, og at netop arbejdskulturen har stor betydning for, hvordan kvinderne klarer sig i spillet om forskningsmidler og professorater.

”I Italien bliver kvinderne i forskningsverdenen. I Danmark forlader kvinderne universitetet for at gøre karriere andre steder. Det er ikke antallet af barselsorlov'er, som forsinker karrieren og som er afgørende for om kvinder får en forskningskarriere, men snarere arbejdskulturen”, siger Cathrine Hasse, som konstaterer, at de europæiske fysikere har vidt forskellig opfattelse af, hvordan den gode forsker skal agere, og at disse forestillinger har stor betydning for de individuelle karrieremuligheder. Forskere, hvis personlighed eller livsstil ikke passer ind i arbejdspladskulturen, har det svært. De ender oftest med at forlade universitet og søge job andre steder.

## Danske universiteter præget af klassisk individualist-kultur

Cathrine Hasse mener, at man kan overføre mønstret fra fysikmiljøet til andre arbejdspladser i den moderne vidensøkonomi, selv

Surprise: I Danmark råder en klassisk akademisk og videnskabsmand, på godt og ondt. Her har

om man ikke skal underkende fagspecifikke forskelle:

”Selvfølgelig er der forskel i metode og arbejdsformer mellem naturvidenskab og humaniora. Der er også forskelle bevillingsmæssigt. Og der er forskel mellem teoretisk fysik som klassisk hardcore naturvidenskab og så biologi, hvor samfund og miljø indgår i højere grad. Dermed får biologi flere klantræk”, forklarer hun.

”Men når der er plads til flere klantyper i Italien end i Danmark, må det jo være et kulturelt fænomen med forskelle i arbejdspladskulturer. Så man kan have en teori om – det har vi ikke belæg for i vores undersøgelse – at Danmark er præget af en klassisk akademisk og elitær forestilling om den stærke individualistiske videnskabsmand på godt og ondt, og at dette måske i særlig grad gør sig gældende for det klassiske fag fysik. Men der er ingen grund til at tro, at Herkules ikke også skulle findes på andre fagområder i Danmark, blot i mindre grad”.



## Herkulestypen: Stærk men tromlende

*Men den meget individualistiske Herkulestype er der vel ingen som identificerer sig med, for i sin egoisme og kynisme er det en meget usympatisk type?*

”Nu findes Herkulestypen ikke 'i ren form' hos enkeltpersoner; idealtypologien er et analytisk og beskrivende element. Ingen vil selvfølgelig identificere sig alene med de negative sider af sin ageren – at man kører kolleger over eller stjæler ideer - men det negative vil Herkules-typen da også forbinde med noget positivt: Dynamikken og nytænkningen og det anti-autoritære, som er det, der flytter grundforskningen. Og det vil Herkules-typen fremhæve som sine egne positive træk”, svarer Hasse.

# Herkules sætter standarderne ...

g elitær forestilling om den stærke individualistiske kvinder det svært, i modsætning til i Italien

”Men det er klart, at Herkules-typens spillerum helt afhænger af de strukturelle rammer, som han har at udfolde sig indenfor. I et miljø med megen (individuel) konkurrence om position og status, så er banen åben for denne type – og mindre for klan-typen eller arbejdsbierne. Hermed er også sagt, at Herkulestypen ikke er nogen god leder, for han tænker først og fremmest på sine egne interesser og han kan ikke tænke i helheder og fællesskab”.



Det forekommer indlysende, at et system med stærke ledere fremmer en Herkules-kultur med stærke fyrtårne

Cathrine Hasse

Den individualistiske Hercules-type volder systemet og ledelsen mest besvær, for han er anti-autoritær og har skarpe meninger og analyser. Det er da også dem, som protesterer mest aktivt eller passivt, når deres spillerum indskrænkes. De sætter grundforskningen meget højt, fordi de ved, at den er grundlaget for deres videnskab – nogle vil endda hævde grundlaget for al videnskab. De reagerer derfor skarpt, når den danske regering indfører nytte-tænkning som i Helge Sanders ”Fra forskning til faktura”. De oplever dette som en nytteførelse; som et pres udenfor videnskaben. Eller som en bureaukratisering, der er videnskaben uvedkommende.

## Klantypen: Social men med gruppepres

*Klantypen lyder som et ideelt samarbejds-væsen?*

”Det er det også, når personsammensætningen og dynamikken er den rette. Men med til denne type hører også negative elementer, som fx at man må tilpasse sig og at man er styret af gruppementalitet, hvor gruppen lægger standarder og retning. Og det betyder, at gruppen bliver irriteret, hvis nogle bryder med gruppens fællesskab ved at foreslå noget anderledes, end man plejer. Der kan altså være en vis form for klanagtig nepotisme – ikke utypisk er Italiens universiteter kendt for dette ved stillingsbesættelser – hvor det ikke er kvalitet, men det sociale som er udvælgelseskriterium. Det betyder, at gruppen kan undertrykke personer, som egentlig kunne tilføre noget nyt”, forklarer hun.

## Arbejdsbierne: Driftssikre men ukreative

*Arbejdsbierne fremstår nok som driftssikre og gode kolleger, som er loyale overfor arbejdspladsen. Men som 9-16 lønarbejdere mangler de tilsyneladende videnskabsmandens drift mod ny erkendelse – og hører de så egentlig hjemme i det elitære forskersamfund?*

”Det er rigtigt, at arbejdsbierne har svært ved at finde anerkendelse i klassiske akademiske forskersamfund, for Herkules anerkender som regel kun fagligt stærke folk som sig selv. Men arbejdsbier findes på universitetet, og i ordentlige arbejdspladskulturer opnår de også anerkendelse, fordi de driftssikkert udfører et arbejde, som der også er nogle, der skal udføre”, forklarer Hasse.

”I det hele taget er den ene kultur ikke bedre end den anden, for de er alle vigtige og supplerer hinanden. Herkules’ egoisme og anti-autoritære tilgang kunne ikke lade sig gøre, hvis der ikke var nogle arbejdsbier til at lave hverdagens rutineopgaver, i forskning og i undervisning. Og arbejdspladserne hang ikke socialt sammen, hvis der ikke var nogle klan-typer som tænkte i fællesskab, helheder og samarbejde”.

## Herkules-typen fremmes i den danske konkurrencekultur

De enkelte typer fremmes af bestemte arbejdspladskulturer. Det tydeligste eksempel på dette er den arbejdsbi-kultur, som blev fremmet i de gamle kommunistlande. Her var der en høj grad af bureaukratisering og indordning, hvor man bare parerer ordrer og ikke udviser selvstændigt initiativ.

*Men hvilken betydning har stærke topledere og strategi-lægningen fra oven samt flere konkurrence-systemer så på de nyere danske arbejdspladskulturer?*

”Det forekommer indlysende, at et system med stærke ledere fremmer en Herkules-kultur med stærke fyrtårne. Der er jo ingen tvivl om, at Herkules vil gå foran, når der skal lægges strategier og udstikkes mål. Hvis politikerne skærper konkurrencen mellem forskerne, så er det også umiddelbart Herkules-typen, som står stærkest. De andre typer kan have problemer med konkurrencen, for i en Herkules-kultur så tenderer konkurrencen til at blive den enkeltes problem, hvor klan-typen helst vil gøre det til et fælles problem og arbejdsbierne helt vil lade konkurrencen (om fx penge) være lederens problem”, svarer antropologen.

”Men et hierarkisk system med Herkules-typer fungerer kun godt, så længe Herkules er enig i retningen. Hvis han er uenig i lederens dispositioner, så er han faktisk så meget anti-autoritær, at han yder modstand og siger lederen imod”.

jø

## Brug for alle typer

Cathrine Hasse mener, at politikere, embedsmænd og ledere kunne lære en del af studiet i arbejdsplads-kulturerne.

”I alle arbejdspladskulturer er det vigtigt for kreativiteten, at en leder har legitimitet blandt de ansatte. Men vores undersøgelse peger på, at mange ledere ikke er klar over, hvad det er for kulturer, som de – uforvarende – fremmer? Eller sagt på en anden måde: Ledelser er ikke altid klar over, hvad de leder. Der foregår så meget på gulyplan, som de ikke kender. De har måske ikke analyseret deres medarbejdergruppe, og hvordan de får det bedste ud af dem – det vil sige, om de fremmer de gode sider og hæmmer de dårlige? Hvis lederne blot lader konkurrence-strukturen styre, og der er mange baggårdsaftaler og de svage udnyttes, så risikerer man at reducere den store gruppe af menige forskere til lønarbejdere.

”Vores konklusion er, at man bør fremme en idealkultur, hvor der er plads til både Herkules, den sociale klan-type og arbejdsbierne, for de supplerer hinanden. Der må etableres en struktur og nogle mekanismer, hvor man både frigiver den positive dynamik fra Herkules, udnytter det sociale og samfundsmæssige aspekt i klan-typen og så påskønner arbejdsbierne for den helt nødvendige daglige drift, som de står for”, siger hun.

## Stort problem: Ikke tid til diskussionskultur

”Jeg ved ikke om det er rigtigt, og om topstyringen og kontrolkulturen er et bevidst valg. Men det forekommer som om forskningspolitikken favoriserer nogle bestemte strukturer og dermed typer: Udadtil vil man gerne have den stærke individualistiske og dynamiske Herkules-type, som kan sætte ting i gang. Men indadtil så risikerer man omvendt at der laves kommando-strukturer og styring, som giver incitament til at de menige forskere bare reducerer sig til lønarbejdere, der klapper hælene sammen og gør som systemet – lederne – siger”, forklarer professoren, der slutter:

”Den stærke styring skal ses i kombination med et andet forhold, nemlig at der ikke længere er tid til at opretholde en diskussionskultur, som er så vigtig i forskersamfundet. Folk er så pressede, at der ikke er tid til at udfordre hindrernes forskning. Hvor den frie forskning er karakteriseret af et åbent og debatterende miljø – og en anti-autoritær tilgang – så der nu ikke er tid og plads til dette. Og det er i mine øjne det største og mest presserende problem i dagligdagen”.

jø



## Professor Henning Koch udtalte sig kontrove

Universitetsforskere har både en moralsk pligt og en juridisk pligt til at stille op i medierne, når der er bud efter dem. Også selv om det ind imellem kan være både ubehageligt og utaknemmeligt, for eksempel når man bliver svinet til af de selv samme mennesker, som man har sagt ja til at arbejde gratis for.

Det mener en af landets hyppigst citerede samfundsforskere, **professor i statsret Henning Koch**.

For nylig oplevede han, at landets justitsminister offentligt gik til angreb på hans faglighed - uden at han havde mulighed for at give igen:

Anledningen var forslaget til den såkaldte "tuneserlov", som professor Henning Koch havde erklæret var i strid med grundloven, hvilket fik justitsminister Brian Mikkelsen til at give følgende kommentar:

"Du skulle prøve at slå op, hvor mange gange Henning Koch har taget fejl."

Altså et forsøg på at intimidere professoren fra højt politisk hold og undergrave hans forskningsmæssige autoritet.

### Stukket næsen frem

I de dage, hvor striden om Tuneserloven rasede, var professor Henning Koch en efterspurgt person blandt journalister. Og han lægger ikke skjul på, at det var svært at udtale sig nuanceret, "når man har 27 sekunder i TV-avisen."

"Alligevel sagde jeg ja til at deltage, selv om det er en forskningsfremmed kommunikationsform. Jeg havde jo allerede stukket næsen frem ved at deltage i udvalgsarbejdet, og der ligger derfor også et notat på syv en halv side på Folketingets Hjemmeside, hvor jeg fremlægger mine argumenter for synspunktet," siger Henning Koch, der kalder justitsminister Brian Mikkelsens angreb for et karakter-mord:

"Jeg sagde ja til at stille op med kort varsel, og jeg brugte en uges arbejdstid på udvalget med forberedelse og opfølgning efter høringsen. Det er rent fritidsarbejde. Vi får ingen som helst kompensation fra vores dekan. Og jeg kan ikke få det til at hænge sammen, at Justitsministeriet gentagne gange trækker min arbejdskraft, som de får næsten gratis, samtidigt med, at ministeren forlyster sig med at underkende min autoritet. Hvis man bruger mit arbejde, må man jo også i nogen grad mene, at jeg har den fornødne autoritet - ellers gør man nar af offentligheden. Efterfølgende har ministeren har da også i et samråd været nødt til at sige: "at regeringen ikke på nogen måde bestrider Henning Kochs kvalifikationer som medlem af nuværende og kommende sagkyndige udvalg".



# an kan ikke tale med fodnoter

ersitelt om 'tuneserlov' og blev svinet til af justitsminister Brian Mikkelsen. Det var karaktermord – og debattører på ulige vilkår

## Ulige debat med ministeren

Alligevel er der tale om en ulige debat, fordi han som forsker er afskåret fra at give Brian Mikkelsen igen med samme mønt:

"Der er tale om en urimelig debatform, og det er en understregning af, at regeringen bruger en dem-og-os retorik blandt ved at kaste sig over universiteternes medarbejdere. Jeg kan ikke bruge samme retorik. Hvis jeg gik ud og sagde, se, hvor mange gange Brian Mikkelsen har taget fejl, ville det kræve, at jeg først definerede, hvad fejl er. Skulle det være hvor mange gange han er blevet underkendt af Kunststyrelsen eller modsagt af oppositionen? Som forsker stilles der krav om dokumentation. Jeg ser Brian Mikkelsens udfald som et led i kulturkampen, altså et udtryk for regeringens forsøg på at undergrave eksperterne og den faglige kyndighed."

Angrebet fra Brian Mikkelsen fik Henning Koch til at tænke på religionsforskerne Tim Jensen og Michael Rothstein, der begge har været under hårde politiske angreb for deres kommentarer i pressen.

Men ligesom dem fortsætter han: "Det var udmærket, at jeg havde en juleferie til at tænke tingene igennem – og jeg nåede frem til, at det ingen indflydelse vil få på, hvad jeg siger og skriver."



Du skulle prøve at slå op, hvor mange gange Henning Koch har taget fejl.

**Justitsminister  
Brian Mikkelsen  
til Jyllands-Posten**

Men "de faglige bukser skal kunne holde hele vejen igennem," som han siger:

"Som forskere må vi ikke være loyale overfor nogen eller for noget – vores eneste forpligtelse ligger i forhold til vores fagkundskab. Det vil sige at vi altid skal leve op til de standarder, der ligger for vores faglighed – både når det gælder viden og færdigheder."

## Argumentativ metode

På hans eget felt drejer det sig om at være opdateret om retskilderne. Ved tuneserloven drejede det sig om lovens forarbejder, bekendtgørelser, administrativ praksis, domstolspraksis og øvrig juridisk litteratur – både dansk og international. Derpå tager man sin juridiske metode frem og bringer den i anvendelse på materialet:

"Det er ikke eksakt videnskab, men en *argumentativ* metode for og imod et bestemt resultat. Man fremlægger, hvad man bygger resultatet på, hvor resultatet peger hen og hvor stor sandsynligheden er, for at det

er korrekt. Man skal være opmærksom på, at forskning drejer sig om vores evne til at udtrykke os korrekt skriftligt. Det ansættes og bedømmes vi på. Men det er ikke længere nok. Vi skal også kunne formidle mundtligt. I radio og tv duer skriftkulturen ikke. Og det nytter ikke at klynke. Man kan ikke tale i fodnoter. Sådan er det moderne massekommunikationssystem nu engang indrettet, og man er nødt til at tage chancer. Når jeg bliver brugt som rådgiver for regering og folketing, så skaber det interesse for ens person, og så kan jeg ikke undslå mig, selv om det godt kan være utaknemmeligt. Jeg kan ikke lave en Birthe Rønn Hornbech og sige '*læs mit papir, der står, hvad jeg kan sige*' – det ville være både arrogant og kontraproduktivt."

"Men i en større forståelse drejer det sig også om at bruge sin faglighed for at glæde og fornøje den brede befolkning. Al den informationsmængde, der ligger gemt i forskningen skal ud over rampen. Det er vigtigt at vise, at der er et formål med det, vi sidder og laver."

## At udtale sig har personlige konsekvenser

I forhold til sin egen person er Henning Koch kommet til den slutning, at hans virke som ekspert i forfatningsret kan få nogle personlige konsekvenser:

"Jeg har for længst erkendt, at jeg ikke kan tillade mig at være medlem af et politisk parti – det er en selvpåført begrænsning. Statsret er et område der ligger i grænseområdet mellem jura og politik, så jeg kan ikke tillade mig at have erklærede politiske holdninger."

I øvrigt finder han det ikke vanskeligt at holde de personlige holdninger ude, det klarer fagligheden:

"Der er klart, at jeg sommetider må anerkende en politik, som jeg i det konkrete tilfælde ikke er enig i. Tag krigen i Irak, altså spørgsmålet om grundlaget for at gå ind. Spørgsmålet er, om det skal prøves ved domstolene. Som borger er det min opfattelse, at beslutningen om at gå ind i Irak var forkert, det ændrer dog ikke ved min analyse af spørgsmålet, som siger, at det ikke skal løses ved en domstol, men at det er noget, som skal løses i den politiske debat og magtkamp. Jeg kommer derved til at give de politikere ret, som jeg ikke er enig med. Og i de tilfælde

bliver jeg sjovt nok ikke svinet til af regeringen eller Folketingets flertal."

## Hvordan prioriteres optræden i medierne?

Det største problem med pressen og medierne er al den tid, det kan tage. Ind imellem kan det være en stor belastning:

"Det har noget at gøre med forarbejdet. Det er sjældent at journalister ringer om indlysende ting, som man bare kan svare ja eller nej til. Svar kan ikke bare trækkes i en automat. Nogle gange tager det længere tid end andre. Og sommetider er man nødt til at overveje, hvor lang tid det vil tage at kunne svare. Jeg er nu blevet ganske god til at forberede mig. Jeg følger med i pressen, og når jeg ser en sag komme i den offentlige debat, bruger jeg tid på at tænke over hvad jeg kunne svare – det kan være på cyklen, i S-toget eller i badet."

*Og hvad så med forfængeligheden. Hvor meget betyder den for en hyppigt citeret person som Henning Koch at være i medierne?*

"Hvis man beskæftiger sig med noget samfundsrelateret, så har man en glæde ved at ens budskab kommer ud. Hvis man tror, at man alene skriver for evigheden gennem sin forskning, så er man en indbildt nar – til-



Jeg kan ikke få det til at hænge sammen, at Justitsministeriet gentagne gange trækker min arbejdskraft, som de får næsten gratis, samtidigt med, at ministeren forlyster sig med at underkende min autoritet.

**Professor Henning Koch**

fredsstillelsen ligger også i, at man gør sin viden nyttig for andre. Men hvis du tænker på en mulig glæde ved at være en mere eller mindre kendt person, så må jeg skuffe dig ved at sige, at den lykkeligste periode i mit liv var de ni år, hvor jeg sad på Rigsarkivet og i al stilhed og ubemærkedhed skrev min disputats."

TKW



SKRIV ELLER MAIL TIL MIG

Doktor Slank, Ude og Hjemme, Vigelanden Allé 55, 2800 Valby  
 eller på e-mail: doktor.slank@forbudsprogrammet.dk  
 Husk at føde navn, adresse, væg, højde og by  
 (Kontakt lægenes kun-til-læge)

## Arne Astrup presset til aktiesalg

- efter han blev hængt ud for dobbeltrolle, selv om han havde lagt sin  
interesser åbent frem og overholdt alle habilitets-regler

Professor Arne Astrup, leder af Institut for Human Ernæring på KU-LIFE, Biovidenskabeligt fakultet, solgte for 200.000 kroner aktier i Neurosearch, da dagbladet Politiken satte fokus på, at han lovpriste firmaets slankepille samtidigt med, at han havde økonomiske interesser i firmaet.

"Jeg havde ikke behøvet at sælge, jeg havde overholdt alle regler, hvilket min dekan har bekræftet. Men jeg gjorde det alligevel. På de udtalelser, der kom frem, kunne jeg se, at nogen opfattede mig som inhabil, fordi jeg havde købt aktier. Jeg er uenig, men jeg valgte alligevel at sælge - af hensyn til instituttet, af hensyn til mine medarbejdere og fordi jeg ikke på nogen måde ønsker at have mundkurv på," forklarer **Arne Astrup**.

Salget af aktierne var en slags kulmination på en stort opsat søndagsartikel i Politiken, der brystede sig af at "afsløre" Arne Astrups lyssky dobbeltrolle – på trods af at Astrup undervejs i sit samarbejde med Neurosearch har været påpasselig med at gøre rede for, hvor i hans engagement med virksomheden bestod. Hvilket da også har fået dekanen på LIFE - Biovidenskabelige fakultet, **Per Holten-Andersen** til at erklære, at Arne Astrup har levet op til fakultets standarder på området.

### Astrup fremlagt sine interesser åbent

Arne Astrups aktiepost og hans arbejde som konsulent er fremgået af de pressemeddelelser, som er blevet sendt ud fra Neurosearch, og som Politiken har modtaget, lige som oplysninger fremgår af Arne Astrups egen hjemmeside. Også "The Lancet" blev informeret om de økonomiske bånd, herunder aktierne. Fakultetet er løbende blevet underrettet og hos Lægemiddelstyrelsen er Arne Astrup opført på den offentlige liste over læger, der har fået lov til at have aktier i lægemiddelvirksomheder, som de samarbejder med.

Selv i sin brevkasse "**Doktor Slank**" i "Ude og Hjemme" havde Arne Astrup – efter at have fortalt om den lovende fedmepille, der i måske kan komme i apoteket om 8-10 år – beskrevet sit aktieinteresse (se ill. s. 17).

Redaktøren var ikke begejstret: "Det dér har læserne altså ikke brug for at få at vide hver gang," sagde han ifølge Arne Astrup.

### Politiker angreb Astrups ytringsfrihed

Trods sin åbenhed blev Astrup hængt ud på forsiden af Politikens Søndagsudgave under overskriften: "**Danmarks slankeguru afsløret i dobbeltrolle**". Og sagen peger i retning af de habilitets-problemer, der kan opstå i samarbejdet mellem offentligt ansatte forskere og private virksomheder. Ikke mindst i omverdenens øjne. For eksempel kommenterede formanden for Folketingets Sundhedsudvalg, **venstremanden Preben Rudiengaard** sagen om Astrup med disse ord:

"Hvis en læge ejer aktier i et medicinalfirma og samtidigt anpriser virksomhedens produkter, så bringer han sig selv i et moralsk og etisk dilemma, som efter min mening er på kant med lægeloven," sagde Rudiengaard, der selv er læge, med besked om, at han ville sende sagen videre til sundhedsministeren.

Men her tangerer det et angreb på ytringsfriheden, mener Arne Astrup. Hvis politikernes linje følges er der behov for en principiel debat på universiteterne:

**Astrup bringer sig selv i et moralsk og etisk dilemma, som efter min mening er på kant med lægeloven.**  
*Preben Rudiengaard (V)*

"En konsekvens af synspunktet vil være, at du som klimaforsker ikke må udtale dig offentligt om betydningen af vindmøller, hvis du har aktier i Vestas. For det skal vel ikke kun være et princip, der gælder for lægelige eksperter? Det må gælde alle eksperter i alle medier. Hvis din pensionsopsparing indeholder Vestas-aktier, kan olieeksperten heller ikke udtale sig om den kommende energiforsyning. Eksperten i computersoftware må ikke udtale sig kritisk om Microsoft, hvis han har aktier i et andet softwarefirma. Og så videre og så videre."

### Astrup: Habilitetskrav ude af trit med krav til forskerne

Selv anser Astrup disse habilitetskrav for at være ude af trit med den nuværende universitetspolitik, hvor forskerne blandt andet vurderes på, hvor gode de er til at indgå sam-

arbejder med erhvervslivet. Der er tale om politisk signalforvirring:

"I en del af de forskningsprogrammer, der ligger i Forskningsstyrelsen og i forskningsrådene, er det ligefrem en betingelse at du skal have en industriel samarbejdspartner. Det er en del af Sanders måde at dele penge ud på. Det samme gælder de store EU-programmer, hvor er tvunget til at have store fødevarer virksomheder med."

At interessekonflikten findes er Arne Astrup dog ikke blind for. For eksempel viser talrige undersøgelser – både danske og udenlandske – at lægers dømmekraft påvirkes af at have økonomiske bånd til virksomheder.

"Gennemgående er det en smuk tanke, at forskerne skulle forske uafhængigt af erhvervslivet. Men det er ikke muligt. Eneste løsning på konflikten er en så stor åbenhed som mulig, så alt bliver lagt frem. Egentlig er det pudsigt, at netop jeg bliver ramt af det her, fordi der næppe er mange som mig, der er så up-front med at deklarere interessekonflikter"

### Astrup: Brug for debat om interesse-konflikter

Og det er pudsigt, at Politiken kalder det en afsløring, når de har alle deres oplysninger fra mig selv, siger Astrup:

"Men vi har brug for debatten. Hvis alle forskere fulgte mit eksempel med at deklarere interessekonflikter og hvis medier og redaktører tog det alvorligt, så kunne de til en hver tid bedømme vores troværdighed og på den baggrund afgøre, om de ville bruge os – eller vælge en anden.

Men medierne må selv tage ansvar. Den ene dag er jeg den store helt, og seks måneder efter bliver jeg hængt ud for at have en dobbeltrolle. Men Politiken har som sagt haft oplysningerne hele tiden. Så i virkeligheden er det et problem mellem avisen og dens læsere, hvor avisen må afgøre med sig selv, om de synes, at jeg har den tilstrækkelige troværdighed, eller om de hellere vil finde en anden kilde. Jeg har før henvist til andre, som kunne anses for mere uafhængige, men de ville have en udtalelse fra mig."

TKW





Kurser skal planlægges i forhold til hvor mange timer, de studerende skal bruge, siger Lone Grønbæk

Sørg for at fortælle, de studerende hvor megen tid, de skal forvente at bruge på dit fag og sørg for at det stemmer overens med den kredit de får for det i form af ECTS-points.

Sådan lyder et råd fra nybagt lektor i miljø- og erhvervsøkonomi, **Lone Grønbæk Kronbak** på SDU i Esbjerg – der sidste år fik en pris som Årets Underviser på sit fakultet.

## UNDERVISNINGSFIF

Når hun planlægger et kursus, udarbejder hun først en grundig kursusplan, hvor hun gør det klart hvilken litteratur, der hører til hvilke timer, hvornår der er forelæsning og hvornår der er øvelser – og så sætter hun sig ned og regner på, hvor mange timer de studerende kan forvente at skulle bruge på at løse opgaver, og hvor mange timer de kan forvente at skulle læse, for at forberede sig til de enkelte timer, og hvor mange timer de skal bruge på at deltage i lektionerne.

### Fortæl studenterne om den forventede arbejdsbyrde

”Jeg planlægger blandt andet ud fra de studerendes arbejdsbyrde, og jeg melder det klart ud. Den første undervisningsgang gennemgår jeg undervisningsplanen, samtidigt med at jeg lægger mit time-regnskab frem. Min fornemmelse er, at de godt kan blive overraskede over mine forventninger. ’Åhhr, er det så meget, mumler de.’ Det er selvfølgelig ikke noget, jeg kræver. De bestemmer selv, det er voksne mennesker. Men det er med til at give dem realistiske forestillinger om det fag, de skal i gang med,” siger Lone Grønbæk Kronbak og understreger samtidigt at regnskabet skal være rimeligt:

”Arbejdsbyrden skal være realistisk i forhold til de credits de får. Hvis man går ind i EU’s beskrivelse af pointssystemet, kan man se, at et ECTS-points svarer til ca. 25-30 timers arbejde. Hvilket betyder at et af mine kurser, som typisk giver 7,5 points skal udløse en arbejdsbyrde på omkring 200 timer.”

”Timetallet er en form for opfordring, en information – men mit indtryk er, at de er godt tilfredse med at vide, hvilke krav der stilles for at komme igennem.”

### Eksamenskrav skal meldes ud

En anden forholdsregel er fra start at gøre det klart, hvordan kurset vil blive evalueret i den anden ende, altså hvilke typer eksaminer, der bliver tale om, og hvordan de vil blive evalueret:

”Eksamen skal være en naturlig forlængelse af undervisningen. Vi arbejder med

forskellige niveauer for hvor godt de skal kunne tingene. Noget skal de kunne genfortælle, andet skal man kunne anvende i praksis, andet igen skal man kunne analysere. Det står i fagbeskrivelsen, men de skal kende kravene på forhånd.”

Også når det gælder den daglige undervisning gør Lone Grønbæk Kronbak meget ud af forarbejdet. For eksempel sørger hun altid for, at hendes powerpoints er tilgængelige på forhånd. Hendes indtryk er at samtlige studerende downloader og printer dem, og bruger arkene til deres notater.

I deres indstilling til prisbelønning skriver de studerende om Lone Kronbaks entusiasme, seriøsitet og glæde ved faget. Hvordan hun egentlig sætter sig op til timerne ved hun ikke. Men selv når hun har en dårlig dag, fornemmer hun at det går væk, når hun først begynder at formidle.

Når det kommer til timerne er afveksling et nøgleord: ”Jeg mærker altid efter de studerendes koncentration, for eksempel hvis jeg er ved at gennemgå en powerpoint. Hvis den begynder at svigte, springer jeg til tavlen og tegner for eksempel en af de grafer jeg har forberedt – også selv om den egentlig skulle være kommet lidt senere. I det hele taget bruger jeg tavlen meget. Hver gang jeg bruger et nyt ord, skriver jeg det på tavlen sammen med dets betydning.”

### Flødekarameller og fisk

Et andet fif er eksperimentelle spil – eller classroom games. For eksempel husker mange studerende et spil med flødekarameller, der skal forestille fisk og som fordeles rundt i lokalet. Herefter indføres forskellige reguleringer – for eksempel at man ikke må røre med hænderne, hvilket svarer til en teknisk regulering i forbindelse med fiskeripolitik. Der kan også være begrænsning på, hvor længe de må fiske: ”Når spillet så er slut så sammenligner vi resultatet med den teori, vi har gennemgået om emnet,” siger Lone Kronbak, der blandt har forsket i regulering af torskefiskeri.

En anden øvelse spørger ind til de studerendes betalingsvilje. Det typiske eksempel colaer, hvor de studerende på et stykke papir skal skrive, hvor mange colaer, der ville købe hvis prisen var 10 kroner, hvor mange de ville købe hvis prisen var 9 kr., 8. kr., 7. kr. osv.

”Inden næste time taster jeg det hele ind i et excel-ark, og på den baggrund laver jeg kurver over de studerendes efterspørgsel, et fiktivt udbud og markedsligevægt. Der findes masser af den slags spil, og de studerende



husker bedre, når de får det ind på en varieret måde.”

Opsummeringer er en anden ting, som Lone Kronbak har rigtig god erfaring med. Inden hver time bruger hun fem minutter – men aldrig mere – på at kort at gentage de centrale begreber fra den foregående time: ”De studerende kan godt lide gentagelser. Jeg tror det gør dem trygge, de får en fornemmelse af at være tilbage på sporet.”

Engang imellem kan hun også bede en af de studerende om, at stå for gennemgangen af den forrige time. Men det med at lade de studerende stå for oplæg, er ellers ikke noget hun bruger meget. Især ikke når det gælder de studerende på bachelordelen.

”Min erfaring er, at de ikke lærer meget af det. – Jo de, der fremlægger, lærer en masse, men de andre studerende får ikke så meget ud af det,” siger hun.

TKW



## Undervisningens lille betydning ved lektorbedømmelsen

Undervisning er lige så vigtig som forskning. For Lone Grønbæk Kronbak er det den grundlæggende værdinorm, som hun altid har liggende i baghovedet:

”Det er klart, når man sidder på et universitet, er det fordi man kan lide at forske. Men når jeg ser på min stillingsbeskrivelse, så har undervisningen lige så mange timer – så man er nødt til at lægge et engagement i det.”

På den baggrund burde det også tages med i ansættelses-proceduren. Men det halter. Selv har hun forsøgt at skrive undervisningen ind i sit CV også. Ved at notere de kurser, hun har givet, og med en kort beskrivelse af de pædagogiske principper, hun har fulgt.

Men det var udelukkende forskningen, der blev taget i betragtning, da hun fik sit lektorat for nyligt.

”Undervisningen burde i højere grad skrives ind i stillingsopslagene. For eksempel i form af et krav om dokumenteret undervisningspraksis. Men det er svært. Vi har en lang tradition for forskningsbedømmelse. Men vi mangler en ensartet måde at evaluere undervisning på. I mit tilfælde var der også en udenlandsk bedømmer med, da jeg skulle evalueres – og de ved jo slet ikke noget om kravene til undervisning i Danmark.”

TKW

### Dispensation til gruppeeksamen?

Gruppeeksamen er ikke afskaffet overalt i uddannelsessystemet. Blandt andet i idræt og musik lever den endnu nogle få steder i kraft af en undtagelsesbestemmelser og dispensationer.

Enkelte steder i uddannelsessystemet har gruppeeksamen overlevet. Således har Videnskabsministeriet imødekommet 5 ud af 11 dispensationsansøgninger. Også i Undervisningsministeriet er enkelte sluppet igennem nåleøjet. Men kravene er strikse. I følge loven kan det kun ske, hvis det er ”uomgængeligt for at opfylde fagelementets formål”.

Nu overvejer bygningsingeniørernes censorkorps imidlertid at rejse en dispensationssag om diplomingeniørerne på et grundlag, der er bredere, end de hidtil givne sager, forklarer formanden for censorkorpset, John Cederberg, der er tidligere formand for Foreningen af Rådgivende Ingeniører.

tkw

### Birgitte Ahring scorer stort - men for sent

Professor Birgitte Ahring, der for et års tid siden blev bortvist fra DTU – og som i dag er tilknyttet Aalborg Universitet, scorede i år jackpot i Energistyrelsens såkaldte Energiteknologiske udviklings- og demonstrationsprogram – EUDP – med hele 78.19 millioner kroner til firmaet Biogasol. Og Aalborg Universitet fik 6,81 millioner – og løb dermed med alle penge i puljen – mens konkurrenterne – blandt andet fra DONG og DTU-Miljø ikke fik en krone. Bevillingen står i kontrast til sidste års bevilling, hvor DONG løb med alle pengene, hvilket kom som et chok for Birgitte Ahring og skabe en del opsigts også politisk.

Men nogle rivaliserer fortsat med Ahring. Ingeniørernes Netavis optrævede historien om en rapport fra konkurrenten DTU/RISØ, som mistænkeliggør Biogasols teknologi.

tkw

- han får os til at diskutere os selv. Uddrag af PETER C. KJÆRGAARDs tale ved å

**H**vordan kan det være, at alle, stort set, over hele kloden – her 200 år efter han blev født, 150 år efter han udgav *Om arternes oprindelse* og 127 år efter hans død – har en mening om ham?

Darwin blev fejret, oversat, kopieret og udskældt; særligt på grund af tre ting:

1) opgøret med tanken om, at hver art var skabt hver for sig og uafhængigt af andre, 2) at naturen ikke havde hverken mål eller formål og 3) at mennesket mistede sin privilegerede plads i naturen og fra nu af blot var et dyr blandt andre. I sidste instans var alt liv i familie: bier og blåmejser, myg og mus, virus og valmuer. Og i denne store familie var aberne menneskets nærmeste slægtningen.

Det var tre chok for den ellers meget afslappede britiske religiøsitet. Man kom sig dog hurtigt. Darwins ideer var stadig for kontroversielle for nogle, men for de fleste blev de naturaliserede og neutraliserede i forskellige teologiske fortolkninger, der viste rummeligheden i et stadigt mere tolerant og åbent victoriansk samfund. Man grinede og gyste over "abeteorien". Man frygtede og diskuterede konsekvenserne. Men Darwin blev ikke udstødt. Tværtimod blev han fejret som en af nationens sønner og den største videnskabsmand siden Newton, måske nogensinde.

**D**en vigtigste kilde til forståelsen af Darwins globale succes er, at Darwin fik os til at spørge. Han fik os til at tænke.

Selvom man ikke forstod Darwin. Oven i købet selvom man ikke var enig med Darwin, så rørte han ved det mest centrale af alle de spørgsmål, som vi mennesker - de mest selvoptagede dyr på kloden - alle sammen gik og tumlede med: hvem er vi og hvor kommer vi fra? Hvad vil det sige at være menneske og hvilken plads indtager vi i naturen?

Darwin blev en anledning til at diskutere os selv. Han blev et offentligt fantom, der antog skikkelse efter dem, der talte om ham, efter dem, der brugte ham til lige netop det, de ville. Og hans stridsvogn var den moderne informationsteknologi.

Men da havde Darwin for længst mistet kontrollen over hvem Darwin var. Der var ingen, der havde patent eller særlige rettigheder. Slet ikke på det sted, hvor Darwin blev til den person, vi alle kender, genkender, elsker eller ærgres over - den person, der gav os den naturlige forklaring på livets udvikling og i dag står lysende klart som en nøgleperson til at forstå, hvordan vores moderne verden blev til.

Men hvem var han egentlig - den virkelige Darwin, manden bag skægget? Og hvad er der med ham, siden byer, universiteter og



museer verden over - også i Danmark - i år sætter så mange folk i sving for at fortælle om ham og hans arbejde?

*Kan vi i det hele taget i dag få øje på ham i det mylder af bøger, blade og tv-programmer, og hyldeerne bugnende af Darwinprodukter fra slikkepinde, kasketter og t-shirts til brevpapir, blækhuse og Beaglekopier?*

*Hvem var han? Hvad sagde han? Hvad gik det ud på?*

I en træstol på hjul og et skrivebrædt foran sig, sad den 49-årige Charles Darwin, glatbarberet, med karakteristiske victorianske bakkenerbarter i sit imponerende hus ude på landet, omgivet af familien og skrev *Om arternes oprindelse* - en bog, der blev udsolgt til boghandlerne på udgivelsesdagen d. 24. november 1859, for snart 150 år siden og allerede kom i andenudgaven kort efter nytår, ikke engang to måneder senere.

Det var også en bog, der omgående skabte debat. Med et slag havde hele den videnskabelige verden fået foræret et omfattende, gennemtænkt, veldokumenteret og ualmindelig godt skrevet grundlag for et nyt syn på den levende natur.

Det var nu blevet videnskabeligt accepta-

belt at tale om og diskutere evolution. Man behøvede ikke at være enig med Darwin. Men alle kunne nu uden frygt for ikke at blive taget alvorligt, tale om livets udvikling—som en videnskabelig kendsgerning. Og diskutere hvordan den udvikling kunne være foregået - som en videnskabelig teori.

Historien går dog længere tilbage. Til en lille dreng, der voksede op i en driftig engelsk handelsby tæt på grænsen til Wales. Her boede Darwin. Søn af en velhavende læge og en mor, der døde, da lille Charles kun var otte år gammel. Herefter blev den moderlige og moralske opdragelse lagt over på søstrene, der prægede ham personlighed, kærlighed til menneskene omkring sig, respekten for andre, afskyen for grusomhed og kampen for de svage. Her var der højt til loftet og penge nok til at være både frisindet og åben.

Selvom det økonomisk set ikke var strengt nødvendigt, mente faderen, at det var vigtigt, at Darwin fik sig et ordentligt job. For unge mænd i Darwins samfundslag var der kun tre respektable erhverv: læge, advokat og præst.

Forsøget med medicinen i Edinburgh mislykkes. Det gik bedre med præsteplanerne og studierne i Cambridge. Darwin bestod og



åbningen af Darwin-udstillingen på Statens Naturhistoriske Museum d. 4. febr.



Fra Darwin-udstillingen (foto: Signe Alvarez)

havde intet imod et liv som landsbypræst: næsten intet arbejde at udføre og masser af tid til naturhistoriske studier, hans store lidenskab. En god plan, syntes han selv. Men så modtog han en invitation til at rejse jorden rundt som kaptajnens selskab på det britiske flådeskib HMS Beagle. Det ændrede for altid hans liv. Da han fem år senere var tilbage i England var det med en kæmpe samling af fossiler og præparater, og et hovedfuldt af ideer.

Han læste Thomas Malthus' bog om befolkningsudvikling og indså vigtigheden af døden og kampen for tilværelsen for livets udvikling og mangfoldighed.

I 1837 tegnede han for første gang "livets træ". I 1842 nedskrev han sin da færdige teori i en kort skitse. Den blev i 1844 til et fuldt manuskript, som han gav til sin hustru, Emma, med beskeden om at få det trykt, hvis han pludselig skulle dø, inden han havde færdiggjort det kæmpeværk, han nu planlagde om arternes udvikling.

Det fik han aldrig skrevet. *Om arternes oprindelse* blev bare "en kort sammenfatning".

Der er mange forklaringer på, hvorfor der skulle gå så lang tid før Darwin offentlig-

gjorde sine tanker. I 1844 udkom en bog med titlen *Træk af skabelsens naturhistorie*. Den var skrevet af skotten Robert Chambers, men udkom anonymt. Her fik man et fuldt udviklet verdenssystem, der byggede på evolution. Den blev fantastisk populær, selv Dronning Victoria læsten den. Men bogen havde ikke et videnskabeligt grundlag og blev stærkt udskældt af netop det videnskabelige samfund, som Darwin ønskede at overbevise.

Det var derfor vigtigt - altafgørende - at Darwin kunne gøre det respektabelt at tale om evolution. Og det tog tid. Men det skal vi ikke være kedede af. Det lykkedes.

**D**en var ikke gået i dag, hvor videnskabelige resultater skal publiceres så hurtigt som muligt og "kampen om tilværelsen" i høj grad er blevet til "kampen om forskningsmidlerne". Det var anderledes for Darwin, der uden universitetsansættelse og utrolig privilegeret, for egne midler kunne bruge hele sit liv på forskning. Ud af denne, alt andet end moderne, strømlinede og resultat- og anvendelsesorienterede videnskabelige karriere, voksede den moderne videnskab.

Det er vigtigt at kende Darwin. Og det er vigtigt at kende evolutionsteorien. Det er ikke bare et spørgsmål om naturvidenskabelig viden. Det er heller ikke blot et spørgsmål om naturvidenskabelig dannelse. Nej, det er også et spørgsmål om kulturel dannelse.

Ingen anden teori har haft så stor betydning for dannelsen af den moderne verden, for vores syn på naturen, livets udvikling og i sidste instans, synet på os selv som mennesker og vores plads her i verden.

Evolution er en kendsgerning. Nøjagtig ligesom tyngdekraft, jordskælv, magnetisme, elektricitet, DNA og skatter. Vi har forskellige videnskabelige teorier, der beskriver de forskellige fænomener. Liv udvikler sig. Sprog udvikler sig. Kultur udvikler sig. Darwins teori—og med genetikken—den moderne evolutionsteori, er teorien om livets udvikling.

Evolutionsteorien er vores videnskabelige teori om den ubetvivlelige kendsgerning, at alt liv udvikler sig, at det altid har gjort det og altid vil gøre det. Darwin var den første til at beskrive den udvikling og samtidig forklare hvordan den foregik. Han havde ikke alle svarene. Men han viste, at en naturlig forklaring er nok.

Dermed dannede han grundlaget for al moderne videnskab. Efter Darwin har ingen videnskab haft brug for mere.

Videnskaben lever af ubesvarede spørgsmål. Forskningen drives af nysgerrighed, begejstring og en verden, der hele tiden overrasker, byder på nye udfordringer og udvider vores horisont. Darwin havde ikke de endegyldige svar. Men han var fantastisk til at sætte alle os andre i gang. Evolutionsforskningen her i det 21. århundrede er et af de mest overbevisende vidnesbyrd. Aldrig har evolution betydet så meget for så mange forskere indenfor så mange forskellige områder. Og aldrig nogensinde før har så mange mennesker nydt godt af alle de gode og resultater evolutionsforskningen har givet os.

Når vi fejrer Darwin i år, så fejrer vi, at vi i dag kan forstå den fantastiske, rige og overvældende natur omkring os og at vi kan give naturlige forklaringer på, hvorfor den ser ud som den gør. Vi fejrer den kritiske undersøgelse af livet og verden omkring os. Vi fejrer, at der altid er mere at lære, at både livet og vores viden hele tiden udvikler sig.

Peter C. Kjærgaard, ph.d., Visiting Fellow, Leverhulme Centre for Human Evolutionary Studies, University of Cambridge og lektor, Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet. Leder af Darwin i Danmark og [evolution.dk](http://evolution.dk).



# Journalistikkens misforståede 'balance'

- når videnskabsfolk bliver sat til at diskutere med religiøse fundamentalister, fordi 'begge sider skal høres', siger forsker, som kom i medierumlen omkring Darwin

Foto: Sigrun Alvarez

"Det har været en mærkelig oplevelse at være inde i mediemøllen omkring Darwin-året. Over halvdelen af journalisterne vinkling har været det, de opfatter som 'den gode historie', nemlig konflikten mellem evolutionister og de religiøse kreationister. Mange af journalisterne går ud fra, at det er to lige parter, som så kan sættes op i en balanceret debat. 'Vi skal jo høre begge sider ...'.

Men det er jo fuldstændig ude af proportion; det vil svare til at i en debat om trafikikkerhed sættes den seriøse trafikforsker med tabeller og statistikker over ulykker over for den notoriske fartbølle. Eller klimaforskeren sættes overfor en, der laver horoskoper ..."

**Peter C. Kjærgaard** (se foto) har været en af de mest brugte Darwin-eksperter i anledning af Darwins 200 års fødselsdag. Han er lektor i idehistorie i Aarhus – pt. i Cambridge – og har i en årrække forsket i videnskabsteoretiske aspekter i evolution og Darwin.

"Driften mod den 'journalistiske konfliktualitet' har sat videnskaben på den ene side og en lille gruppe religiøse aktivister på den anden side op som to ligeværdige parter. Journalisternes arbejdsform er, at der skal være 'balance', dvs. at man skal høre 'begge sider'", siger han. "Det er fuldstændig misforstået, når positionerne fremstår 'lige gyldige' og ligeværdige. I den optik opfattes forskerens viden som et partsindlæg, der ikke er mere kvalificeret end andres".

## Biolog: Kunstig konflikt

Også forskningsadjunkt på biologi i Aarhus **Bodil Ehlers** har haft en lignende oplevelse:

"Der har da været journalister, som har spurgt godt og fornuftigt. Men der har også været en tilgang, hvor det handlede om at skabe konflikt: Gud versus Darwin – og specielt intelligent design versus Darwin. Men det er en kunstig konflikt", siger hun.

"Det er kunstigt, dels fordi journalister forsøger at sætte naturvidenskabens fakta og hypoteser - som kan måles og vejes og efterprøves – op mod nogles religiøse holdninger, som

er noget helt andet. Disse journalister har tydeligvis svært ved at skelne mellem, hvad der er videnskab og hvad der er folks meninger.

Journalisterne sætter parter op, som angiveligt skulle være 'lige' parter, men hvor sandheden jo er, at undersøgelser viser, at 92 pct. af danskerne tror på evolutionsteorien, og at de som tror på 'intelligent design' bare er et par procent af befolkningen.

Jeg synes, det er synd, at journalisterne bruger deres krudt på denne kunstige konflikt, når de i stedet kunne have brugt Darwin til noget forskningsformidling, fx om hvad Darwins evolutionsteori og banebrydende tænkning, udover evolutionsbiologi, er brugt i andre videnskaber som f.eks litteratur og lingvistik m.m."

## Selvhøjtidelige journalister

"Nogle journalister lider af den fejlsluttelse, at det jeg fremfører om videnskab er min personlige 'holdning', som altså svarer til den religiøse aktivists holdning", forklarer Kjærgaard. "Når jeg så har indvendt, at det er en forkert tilgang har journalisterne svar været, at jeg bare skulle overlade dem til at vinkle historierne. Men jeg har vægret mig mod at stille op som forsker overfor religiøse – fundamentalistiske – holdninger. Ja, én forstod først, hvad jeg mente, da jeg sagde, at der er noget helt galt med proportionerne: Det ville svare til, at hvis det handlede om kvantemekanik eller tyngdekraft, så ville man spørge en højtråbende læserbrevsskribent fra Skive. Først da gik det op for hende, at evolutionsteori er videnskab, hvorimod kreationisme / intelligent design er tro", forklarer Kjærgaard.

"Nogle journalister har en forestilling om evolutionsteori som noget, der har en særstatus som videnskab, som om det er noget, man kan være for eller imod. Ligesom klimaforandringerne i den offentlige debat for nogle år siden, før fakta var så overvældende, at kun få almindelige borgere i dag ikke anerkender de menneskeskabte klimaforandringer".

## Tidsånd med religion i det offentlige rum

Kjærgaard forklarer, at journalisterne måde at opfatte evolutionsteorien på også afspejler en tidsånd, hvor religionen har fået en fremtrædende plads. Det er blevet legitimt at bruge religiøse argumenter overfor videnskabelige i en offentlig debat. Ved behandlingen af EU's 7. rammeprogram forsinkede en katolsk lobby et forslag om stamcelleforskning i månedsvis, støttet af politikere som brugte religiøse argumenter. Og kun gennem en stærk fransk intervention og reaktion i Europarådet blev en resolution mod undervisningsmateriale med kreationistisk indhold vedtaget.

Den indflydelse som pengestærke konservative religiøse bevægelser i USA har – som også præsident Bush støttede sig på – er udtryk for det samme. I USA har kreationister været meget højtråbende og langt mere synlige end traditionelt i Europa. Men særligt gennem internettet er kreationismen i dag blevet et globalt fænomen, som bliver dygtigt udnyttet af forskellige religiøse grupper med hver deres dagsorden. Hvis man i dag søger oplysninger om evolutionsteori på internet-

## Kreationisme og intelligent design

Kreationisterne anfægter Darwins evolutionsteori, fordi de opfatter livet som opstået igennem Guds skabelse. Det seneste tiårs 'intelligent design' er i virkeligheden det samme, bare i en mere raffineret form hvor man undgår at nævne Gud. Denne teori opstod i USA som en måde at snige anti-evolutionisme ind i undervisningen i skolerne og i retssystemet ved at give skabelsen et videnskabeligt skin, 'intelligent design', forklarer Kjærgaard.

"Ren pseudovidenskab, men meget farlig for videnskaben – især hvis videnskabsfolk ikke aktivt insisterer på grænserne mellem viden og tro".

tet, kan man ikke undgå hele tiden at støde på manipulerende materiale. Det er med til at give journalister det indtryk, at kreationismen er ligeværdig med videnskaben.

Og det er vel at mærke ikke bare kristne bevægelser. Også fra muslimsk side er der masser materiale, som sår tvivl om evolutionsteorien og fremstiller Darwin som den helt store skurk, konstaterer Kjærgaard. Der er altså i dag ikke noget religiøst patent på at være anti-evolutionist. Vi ser en stor blanding af kristent, jødisk, muslimsk og hinduistisk materiale, hvor alle har en aktiv dagsorden med angrebet mod moderne videnskab som undskyldning.

### Mange journalister kopierer

Nogle journalister har lavet deres hjemmearbejde og forberedt sig. Men for mange er det primære arbejdsredskab infomedia (medierne database) eller internettet:

"Darwin-formidlingen har været en blanded oplevelse. Ved at studere artiklerne om Darwin finder man ud af, at nogle er meget hurtige og overfladiske, selv om de gerne vil fremstå som en dybe og kloge. Afskrivning og kopiering uden kildeangivelse er ikke usædvanligt", siger Kjærgaard.

"Men til gengæld har jeg stor respekt for de forskningsformidlere, som har lavet deres kildesøgning og gør sig umage med at interviewe og formidle. De er enormt dygtige og ordentlige. Deres tilgang er bygget på ydmyghed overfor stoffet, og deres formidling bygger på respekt for den ekspertviden, som forskerne kan bidrage med. Det er både godt og vigtigt, for så kommer forholdet mellem forsker og journalist til at bygge på *gensidig respekt*. Og det er herfra den gode forskningsformidling i medierne kommer".

Under de dårlige journalister gemmer sig ofte manglende respekt for forskernes viden:

"De går tydeligvis til opgaven, fordi 'vi skal lave en artikel om Darwin'. I går skrev de om klimaforandringer, i dag om Darwin og i morgen om tøjudsalg. De stiller sig enormt selvhævdende op med en forestilling, at de nok skal definere, hvad det handler om, for som journalister har de håndværket til at formidle alt".

### Sig fra overfor urimelige præmisser

For Kjærgaard har medie-rumlen været meget lærerig:

"Vi forskere har en forpligtelse til at formidle. Og det har været en pædagogisk mission at forklare nogle af journalisterne, hvad videnskab er til forskel fra religion og tro. Men vi skal ikke stille op til hvad som helst; vi skal kunne stå inde for præmisserne. Jeg har sagt fra overfor journalister, som uanset mine indvendinger holdt fast i deres vinkel: Evolutionsteoretiker kontra Kreationist! Og jeg er stædt af, når jeg har mærket, at det journalisten havde gang i, bare ikke var godt nok", fortæller han.

j



# DMU: Oppløjning var ikke politiseret

Hvorfor advarede DMU ikke mod ophævelse af brakjord?

Vores opgave var ikke at svare på, om ophævelse af brakjord var en god ide, svarer DMUs projektchef.

Videnskabernes Selskab er landet i tvist med DMU efter selskabets hvidbog, som bl.a. brugte rapporter fra DMU som eksempel på, hvordan sektorforskningen er politiseret. Selskabet fortalte historien om opløjning af brakjord som eksempel på, at ministerier kræver 'bestillingsforskning' – i det konkrete tilfælde rapportering, som ikke stillede spørgsmål ved Fødevareministerens beslutning om, at bønder gerne måtte pløje brakjord op for at inddrage den til korn- dyrkning.

"Men det er en fejlagtig antagelse, at DMU m.fl.s notater skulle bruges i den politiske beslutningsproces om ophævelse af braklægnings", svarer projektchef **Torben Moth Iversen**. "Den etårige ophævelse af brakordningen blev nemlig vedtaget de 26. sept. 2007, dvs. før vores første notater blev afleveret. Det var således ikke noget politiseret projekt som hvidbogen påstår".

### Kommissoriet: Ikke vurdere om opløjning var en god ide

*Men er det ikke naivt at foregive, at der ikke var politik i ophævelsen – for det lå vel i kortene, at Fødevareministeren ikke ønskede notater, som stillede kritiske spørgsmål ved ministerens tilladelse til opløjning?*

"Opgavens kommissorium var bl.a., at vi skulle komme med forslag til kompenserende foranstaltninger og virkemidler; Regeringen ønskede forskningsbaserede råd om, hvordan Regeringen kunne leve op til sit løfte om, at ophævelsen ikke ville gå ud over natur og miljø. Vores kommissorium var ikke at svare på, om ophævelse var en god ide".

*Men hvorfor kunne DMU ikke advare mod ophævelsen – uanset kommissoriet - hvis I som fagfolk faktisk mente, at de samlede miljømæssige konsekvenser vil være negative?*

"Nu er du langt ude", svarer Moth Iversen. "Vi skrev at ophævelsen havde en række uhensigtsmæssige konsekvenser hvad angår bl.a. fosfor. Men spørgsmålet er jo mere kompliceret end som så, fx skal der tages hensyn til, at der er noget landbrugsjord, som nogle ejer og har dyrkningsret til. Så vi vurderede –

som der står i notaterne – at opløjning samlet set kunne ske miljømæssigt neutralt, hvis man brugte de virkemidler som vi foreslog, bl.a. beskyttelseszoner. Og at det er i øvrigt vores opfattelse, at hvis naturen skal beskyttes, så er der andre og bedre måder end den med at undlade opløjning af brakjord".

### DMU: Videnskabernes Selskabs påstande udokumenterede

Videnskabernes Selskab kritiserer også DMU m.fl. for at afdratisere naturkonsekvenserne ved at betone mulighederne for 'kvælstof-neutralitet' snarere end at beskrive skadevirkningerne af at opløje og kvælstofgøde jord, der er brak.

Og så hævder hvidbogen, at der er en afgørende forskel mellem to tidlige notater fra november 2007, og så et senere fra august 2008, der giver et ændret og meget mere pessimistisk skøn over naturkonsekvenserne af opløjningen.

Moth Iversen: "Det er udokumenterede påstande fra hvidbogens side. De fejllæser vores konklusioner om kvælstof. De tre notater er ikke fundamentalt forskellige omkring vurderingen af den langsigtede effekt; der sker blot en opskrivning af skønnet over, hvor meget der opløjes, og af hvor stor den langsigtede mer-udvaskning af kvælstof herved vil være: Fra 50-000-100.000 hektar krak i 2007 til 80-120.000 hektar i 2008. Og en mer-udvaskning på 200-400 ton til 300-500 ton, som skal ses i forhold til en årlig udvaskning på 160.000 ton på landsplan".

*Men det forekommer da at være en dramatisk og mere pessimistisk ændring? Kan projektchefen slet ikke forstå konspirations-tænkning om, at DMU m.fl. laver 'bestillingsforskning'; forskning som ikke kolliderer med ministerens dagsorden om opløjning?*

"Nej. Som sagt: Beslutningen var taget politisk på forhånd. Og der er ikke nogen, som har sagt til mig, hvad DMU m.fl. skulle skrive i notaterne", slutter projektchef Moth Iversen. (se [www.dmu.dk](http://www.dmu.dk)).

j



# DJF: Mere åbenhed om 'myndighedsbe

Det fjerner bare ikke grundproblemet med 'politisering' via bevillingsstyring, svarer skeptikerer allerede i armslængde, det gælder bare om at få det formaliseret, svarer DJF

Den senere tids kritik af sektorforskningen - fx fra Videnskabernes Selskab - af, at der udføres 'bestillingsforskning' under dække af universiteternes uafhængige paraply får nu ledelsen ved AUs fakultet for jordbrugsforskning (DJF) til at reagere. Sammen med storkunden Fødevarerministeriet søsætter man en formalisering af den "den gode proces", som skal beskrive, hvorledes processen omkring 'myndighedsbetjening' ideelt set skal forløbe. Vejledningen skal tjene som en rettesnor for både embedsmænd og forskere i processen, oplyser et nyhedsbrev fra DJF ([www.agrsci.dk](http://www.agrsci.dk)).

DJF-dekan Just Jensen understreger om baggrunden, at hverken forskerne eller Fødevarerministeriet har interesse i rådgivning, som ikke er 'objektiv'. Hertil siger sektorforskningens hårdeste kritiker, miljøjournalisten **Kjeld Hansen**:

"Det er en meget naiv udtalelse, som vidner om, at han enten ikke ved eller ikke vil vide noget om de politiske omstændigheder, hvorunder kontroversielle rapporter bliver til. Det samme røgslør sender Fødevarerministeren ud, når hun i sidste uge udtalte, at hun selvfølgelig ikke er interesseret i rådgivning som ikke er korrekt. For enhver der har kendskab til magt og politik ved, at et ministerium selvfølgelig ikke er interesseret i at få rapporter, som modsiger ministerens politik ..."

## Miljøjournalist: Mellemregningerne?

Dekan Just Jensen foreslår, at en måde 'at undgå mytedannelse' om sektorforskningen er i højere grad at offentliggøre rapporter og redegørelser m.v. Hertil siger Kjeld Hansen:

"Problemet er ikke, at 'myndighedsrapportering' tilbageholdes, men at indholdet er 'politiseret', som vi så i rapporterne om opløjning af brakmarker eller om muslingefiskeri. Problemet er, at offentligheden ikke indvies i alle mellemregningerne: Hvad har været forhandlet mellem ministeriet og sektorforskningen?"

Det helt grundlæggende problem ved at sektorforskning nu ligger under universiteterne, fremgår ironisk nok direkte af DJFs nyhedsbrev, idet det fastslås, at man fortsat vil leve op til Fødevarerministeriets krav om 'dialog om opgavens præmisser og indhold' - dvs. at en forskningsopgave er til (løbende) forhandling med dem, som betaler".

## Hovedproblemet: Ministeriet betaler og styrer

Kjeld Hansen fortolker DJFs udspil som et forsøg på at købe tid:

"Det gør ondt på sektorforskningen, at der nu er sammenstød med universiteternes klassiske uafhængighed, fordi universitetsfolk frygter at sektorforskningens gråzone underminerer universiteternes uafhængighed og gode ry. Men for universiteterne - som må finde sig i Regeringens diktat om at sektorforskningen skulle indfusioneres - er der to cifrede millionbeløb på spil. Derfor prøver Aarhus Universitet og DJF med formelle tiltag - 'den gode proces' - at aflede kritikken. Men det fjerner ikke det usunde hovedproblem: At ministerier betaler og dikterer betingelserne".

## DJF-leder: Unødigt mistænkeliggørelse

Instituttleder ved Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet **Erik Steen Kristensen** er helt uenig i miljøjournalistens analyse.

"Hos Kjeld Hansen er det selvfølgelig og underforstået, at sektorforskningen er 'politiseret'. Det er en unødigt mistænkeliggørelse, som ikke har hold i hverdagens samarbejde mellem 'sektorforskning' og ministerier. Men for at forbedre gennemsueligheden, så arbejder vi altså på at forbedre procedurerne, fx at navngive forskerne, så offentligheden kan debattere direkte med dem".

Han er instituttleder på et institut med 150 medarbejdere, hvoraf halvdelen er videnskabelige medarbejdere. Og blandt de videnskabelige medarbejdere er der så seniorforskere, som beskæftiger sig med 'myndighedsrådgivning' - som er ca. 10 pct. af aktiviteterne.

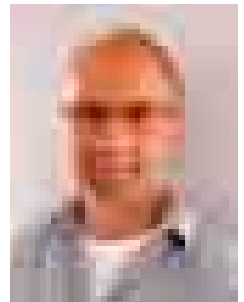
"Jeg mener, at vi er i armslængde-afstand og det skal vi have formaliseret. Ved at navngive og offentliggøre svar sætter den enkelte forsker sin 'forskerære' ind på svaret og vil til enhver tid stille op til at uddybe dette. Offentliggørelse af forskernes redegørelser skal give indsigt i rådgivningen".

## Forebygge konspirationsteorier

*Kjeld Hansen analyse lyder, at åbenhed er en afledning fra det virkelige problem: At sektorforskningens 'myndighedsbetjening' har en mellemfase, hvor fx: et ministerium kan forhandle og lægge pres på såvel opgavens kommissorium, opgaveløsning og resultat, dvs. at en eventuel politisering bliver skjult bag lukkede døre?*

"Hvis det er opløsnings-notaterne som Kjeld Hansen især refererer til, så må jeg sige, at set i bagklogskabens klare lys så kunne de nok være håndteret på en anden måde, for eksempel med en større åbenhed om procedurer, så notaterne ikke kunne bidrage til efterfølgende konspirationsteorier hos bl.a.

Kjeld Hansen", svarer instituttlederen, der tilføjer: "Men fagligt set mener jeg ikke, at notaterne er kritisable, især ikke når man med tager de mange usikkerhedsmomenter med, der også er nævnt i notatet".



"Jeg mener, at vi er i armslængde-afstand, og det skal vi bare have formaliseret."  
**Erik Steen Kristensen, DJF**

## DJF: Ikke et magtspil

Instituttlederen forstår ikke Kjeld Hansens tilgang:

"Vi har i det daglige et godt samarbejde med vores rekvisiter. At vi indgår i dialog - som Kjeld Hansen kalder forhandling - handler om, at der mellem parterne skal være klarhed over, hvad opgaven går ud på. Jeg oplever embedsmændene som åbne og samarbejdende og jeg har aldrig oplevet, at de har prøvet at presse os til at nå en bestemt konklusion", siger han. "Af FORSKERforums vinkling fremstår det som om, 'myndighedsbetjeningen' er et magtspil, hvor en minister kan diktere og bestille resultater hos 'sektorforskere'. Sådan foregår det altså ikke, så jeg er uenig i den fremstilling".

*Selv om det er embedsmændenes yderste pligt at forsvare deres minister, så har disse aldrig lagt pres på sektorforskningen for at tviste opgaven eller resultater, så der ikke kom ubekvemme resultater for ministeren?*

"Sådan foregår det altså ikke i praksis. Efter min mening har samfundet og de forskellige relevante myndigheder brug for og krav på den type forskningsbaserede svar. Og man må anerkende, at der er forskellige interesser, som skal tilgodeses. Og det har hidtil sket i en proces, hvor forskningen er i dialog med opgave-stilleren", svarer instituttlederen.

## Ministeriernes styringsredskab: Bevillinger?

"Men på den anden side kan jeg da godt se fordele ved, at samarbejds-proceduren bliver formaliseret. Det ville være relativt enkelt at

## Kultursammenstød?

- mellem universitetsforskning og sektorforskning

opstille rammer som udelukker direkte kontakt mellem opgave-stilleren og den forsker som afgiver svaret", siger han.

*Betyder det i praksis, at ministeriet skal afgive retten til at 'forhandle' i løbet af processen?*

"Som institutleder ser jeg ikke nogle problemer i at give endnu større forskningsfrihed til den enkelte forsker som fx Videnskabernes Selskabs hvidbog foreslår. Det vil dog kræve et andet bevillingssystem, men det er jo en anden sag. Hvidbogen er i øvrigt heller ikke fjern overfor at formalisere rammerne herunder frihedsgraderne".

*Men bevillingssystemet er måske netop sagens kerne: Der er jo igennem økonomien, at ministerierne / opdragsgiverne styrer?*

"Jeg mener, at vi er i armslængde-afstand og det skal vi have formaliseret. Sådan som jeg opfatter opgaven, så er det at oprettholde et forskningsberedskab inden for nogle bestemte områder. Det interessante er så, hvad der står i kontrakten. Og det kan i mine øjne lade sig gøre at give større frihed til den enkelte, hvis det er det, man ønsker. Det tror jeg heller ikke ministerierne vil have problemer med".

*Hvorfor har ministerierne så ikke afgivet bevillingerne og styringsredskaberne?*

"Det skal du ikke spørge mig om".

### Ministerens interesser

*Kan institutlederen ikke forstå, at en minister helst vil have rapporter, som legitimerer hendes politik eller i hvert fald ikke modsiger den?*

"Jo, det kan jeg da godt. Men der skal være "armslængde" mellem forskeren og embedsmændene og ministeren. Ministeren må være interesseret i den bedste rådgivning og på den baggrund træffe sine politiske beslutninger", svarer institutleder Erik Kristensen.

*Har DJF nogensinde sagt nej til en myndighedsopgave, fordi kommissoriet var politiseret – fx for snævert - eller fordi betingelserne for at udføre opgaven var urimelig?*

"Vi udfører selvfølgelig de opgaver, som vi kontraktligt er forpligtet til at udføre"

*Har DJF nogensinde modsagt en minister i en politisk kontroversiel sag?*

"Ja, i vandmiljøplan III kom vi da for eksempel med nogle resultater i efteråret, der fortalte at Regeringen ikke har levet op til dens egne målsætninger. Og det kan næppe være resultater, som passede ministeren".

jø

Statskundskabsprofessor Jørgen Grønnegaard Christensen mener, at frihedsbreve og åbenhedsprocedurer ikke fjerner det grundlæggende dilemma, nemlig at universitetet efter indfusjonering af sektorforskningen skal balancere mellem to kulturer og to hensyn, nemlig til den frie forskning eller til myndighedsbetjeningen. Og de to hensyn kan være konfliktende, så ledelsen må jo, når konflikter opstår, vælge side.

### DJÆVELENS ADVOKAT

Grønnegaard betvivler klogskaben i at indfusjonere sektorforskningen. Men når det nu politikerne ønsker det sådan, så må universiteterne etablere en klar og reel administrativ sondring mellem universitetsarbejdet og myndighedsbetjeningen – rapportskrivning, rådgivning osv. – så det er helt klart, hvem der laver hvad, hvem eksterne parter laver kontrakter med osv. Når der er tale om to forskellige forskningsaktiviteter – fri forskning og 'myndighedsopgaver' – med hver sine procedurer og frihedsgrader, så må der også være en formel og økonomisk adskillelse af aktiviteterne, mener Grønnegaard.

### Sektorforskning som 'trojansk hest'

Institutleder Erik Steen Kristensen kan ikke forstå Grønnegaards bemærkninger:

"Hvis der er et kultursammenstød, så er det af historisk karakter. Jeg medgiver, at der måske tidligere har været en periode, hvor sektorforskningen af flere grunde ikke levede op til de nødvendige kvalitets-standarder, men det er der rettet op på med en ny ansættelsesbekendtgørelse, som formaliserer kravene til personalet. Skeptikerne skulle altså sætte sig ind i hvad vi laver i praksis. I princippet mener jeg ikke at der er afgørende forskel i uafhængighed mellem universitetsforskningen og den sektorforsker, som får pålagt en bestemt myndighedsopgave. De har samme armslængde og frihedsgrader i udførelsen af deres opgave".

*Kan institutlederen ikke forstå nogle universitetsfolks mistro overfor sektorforskningen som en 'trojansk hest', der indvarsler erosion af forskningsfriheden, fordi 'sektorforskningen' ikke har uafhængighedens armslængde?*

"Nej, det kan jeg ikke. Den mistro bygger efter min mening på en fejlagtig opfattelse af, hvad vi laver og at vi har været for dårlige til at formidle dette.."

### Også universiteter kan dynamiseres via eksterne bevillinger

*Vil han slet ikke anerkende, at der er en afgørende forskel i, at den fri universitetsforskning udføres for basisbevillinger; mens 'sektorforskningen' udføres inden for snævre og politisk udpegede strategiske områder?*

"Der er en forskel, jo, men ikke nødvendigvis kun til den negative side. Jeg mener da, at der ligger en positiv udviklingsdynamik i de eksterne bevillinger – især da de jo ofte gør at de samlede

bevillinger til forskningen øges. Sektorforskningen har altid skulle følge samfundets behov og ønsker til forskningen. Vi søger penge på felter, hvor vi gerne vil udvikle os. Og politikerne opslår strategiske programmer, hvor de gerne vil fremme forskning på særlige områder. Begge dele giver dynamik i vores system. Og det kunne universiteterne da lære noget af", svarer institutlederen.

"Nogle universitetsmiljøer har måske i for høj grad kunnet hvile i sine basismidler, hvor de kunne have haft godt af den dynamik – samspillet med samfundets krav – som eksterne bevillinger giver. Konkurrence om bevillinger og nogle strategiske satsningsområder kan således være med til at give mere dynamik på universiteterne"



Hvorfor kalder I os sektorforskning, når vi ligger under universitetet?

Erik Steen Kristensen, DJF

### Protest: Vi er ikke længere sektorforskning, men universitetsforskning

Hvorfor bliver FORSKERforum ved med at kalde det vi laver for 'sektorforskning', når det efter fusionerne er 'myndighedsbetjening' udført under et universitet, spørger institutlederen irriteret:

"Efter min mening har samfundet og de forskellige relevante myndigheder brug for og krav på den type forskningsbaserede svar. Og man må anerkende, at der er forskellige interesser, som skal tilgodeses. Tidligere blev disse svar leveret af forskere ansat i sektorforskningen og disse personer var underlagt en instruktionsbeføjelse fra ministeren. I dag kan svarene i princippet leveres af alle universitetsforskere på AU og disse personer er ansat i samme frie og uafhængige institution med egen bestyrelse".

*At 'sektorforskningen' er indfusjoneret under universiteterne gør vel ikke sektorforskning til universitetsforskning, for opgavestilleren har vel fortsat indflydelse på 'myndighedsopgavens' kommissorium og udførelse? Og sektorforskningen er fortsat helt afhængig af den eksterne finansiering - DJF får således 60 pct. af sine bevillinger fra de ministerier, man udfører 'myndighedsopgaver' for?*

"At der indgås kontrakter med ministerier, som fastsætter aftalevilkårene er et led i at sikre kontinuitet og sikre at større og meget "infrastruktur-tunge" forsknings-opgaver fortsat bliver varetaget", svarer institutlederen. "Og med hensyn til svarene – altså selve myndighedsrådgivningen – kan svarene i dag i princippet leveres af alle universitetsforskere på AU. Disse personer er ansat i samme frie og uafhængige institution med egen bestyrelse. Hvis proceduren er formaliseret og svarene er navngivne og offentlige, kan de udsættes for såvel intern som ekstern kritik. Det synes jeg er et stort fremskridt".

jø

# Strømpesokker og strækøvels

- fjernede krisestemning og skabte dynamik. 75 medarbejdere i DMU's største afdeling samles en gang om måneden i et fag

I 2007 var de røde advarselsslamper tændt på DMU's afdeling for Marin Økologi (DMU-MAR). Med 75 medarbejdere er afdelingen den største i Danmarks Miljøundersøgelser, men det så skidt ud – både med de økonomiske fremtidsudsigter og med arbejdsglæden. Stemningen var dårlig, og medarbejderne var begyndt at blive stressede.

I dag er stemningen vendt takket været fire nye såkaldte "faglige fora", som - hvis man skal tro de første resultater - har givet medarbejderne glæden ved deres faglighed tilbage, og som - ved at styrke vidensdelingen - vil være i stand til at styrke indtjeningen.

Mens afdelingen tidligere var delt op i fire sektioner med hver deres administration - er administrationen nu centraliseret i en lille ledelsesgruppe, og de fire sektioner er erstattet af de fire såkaldte "faglige fora". Her mødes medarbejderne engang om måneden for at drøfte rent faglige spørgsmål - det kan være en debat om, hvilke forskningsprojekter eller EU-programmer man skal byde ind på, eller det kan være en diskussion af de nyeste videnskabelige artikler på området.

De faglige fora har ifølge **forskningschef Bo Riemann** fjernet krisestemningen og skabt ny glæde og dynamik:

"Går man en tur ned ad gangen i dag, så er der smil og glade dage," siger han om resultatet af den organisationsændring, som han selv satte i værk, men som medarbejderne udtænkte i en 8-9 måneder lang proces. - "Selv om smilene ikke var målet i sig selv, så er glæde og godt humør en vigtig forudsætning for motivationen, som igen er forudsætningen for øget forskning og økonomisk vækst," siger han.

## Halvanden million kroner

Processen kostede halvanden million kroner, hvor af en halv million kom fra "Statens Udviklings- og omstillingsfond." Men ifølge forskningschefen var det, hvad der skulle til for at vende den negative udvikling:

Løsningen på Afdelingen for Marin Økologis problemer lyder næsten for simpel til at være sand - og retfærdigvis skal det siges at de faglige fora kun har fungeret i to-tre måneder. Måske drives de af forandringens glæde og nyhedens interesse. Men indtil videre virker det, siger forskningsprofessor Jacob Carstensen, der er leder af det forum, der hedder "Miljøkvalitet og forvaltningsmodeller", som kort fortalt drejer sig om at beskrive miljøet kvantitativt og beregne tiltag for at opnå en ønsket miljøtilstand.

"Det er lykkedes at motivere mange flere



Med strømpesokker og strækøvelser begyndte den medarbejderproces, som vendte stemningen på DMU-MAR.

til at deltage i de faglige diskussioner og især får vi involveret flere af de yngre kræfter, som hjælpes frem af de ældres erfaring. Seniormedarbejderne har ofte et bredere fagligt netværk udenfor institutionen og de har en bedre føling med, hvilke EU-udbud det fx kan betale sig at byde ind på. Eller de har for eksempel en viden om, at der sidder en stærk gruppe i udlandet, som vil byde ind på et område, men som mangler folk på et felt, hvor MAR har ekspertisen. Den viden er værdifuld for de yngre. Det gælder om at dele vidensgrundlaget ud til hele afdelingen"

## Centralisering af administrationen

Men 'faglige fora' har man jo mange steder i forskningsverden. MAR-DMU er ikke det eneste sted, hvor medarbejdere mødes for at diskutere artikler eller projekter. Så hvad er det særlige?

Administrationens nye placering er en vigtig faktor, mener forskningschef Bo Riemann. Mange administrative procedurer og nye systemer, var langsomt ved at kvæle de gamle sektioner og medarbejderne i bureaukrati. De er nu samlet i den centrale ledelse for eksem-

pel regnskab, journalisering og fakturering.

"Tidligere bestod MAR af fire kasser med hver deres separate administration. Nu er de administrative byrder renset ud af systemet. Det giver en mere ren kommunikation om projekterne, om det faglige - den bureaukratiske støj er renset bort," siger Bo Riemann.

Men den væsentligste grund til, at de organisatoriske ændringer tilsyneladende ser ud til at have vendt udviklingen i afdelingen, er, at de kom fra medarbejderne selv.

## Connector-konsulenter

To konsulenter blev købt ind fra firmaet Connector. Ved deres hjælp blev den lange proces gennemført - med medarbejderne selv som arbejdskraft. En gruppe af medarbejdere stod for at interviewe samtlige medarbejdere for at indsamle ønsker og udfordringer - og efter at det var diskuteret på fællesmøder, blev der nedsat en idé-gruppe - også af medarbejdere - der efter seks-otte møder barslede med forslaget til den ny organisationsform.

Forskningschef Bo Riemann deltog ikke i hovedparten af dette arbejde:

"Jeg blev først indkaldt til gruppens sjette



og syvende møde – tror jeg det var – fordi de ville vide, om mine chefer opad i systemet ville være parate til at acceptere deres forslag. Og naturligvis havde de stillet mig spørgsmål undervejs i forløbet. Men planen for den ny organisation var deres plan. Og den svarede ikke fuldstændigt til, hvad jeg ville have lavet, selv om den da på en del punkter stemte overens.” Forskningschefen er overbevist om, at det er ’medejerskabet’, som gør, at de ansatte har taget organisationen til sig og derfor lægger kræfter i at få den til at fungere.

De faglige fora er ’dynamiske’. Det vil sige at de skal kunne udvikle sig i forhold til medarbejdernes interesser og i forhold til vores omverdens behov for videnopbygning. De kan lukke ned og andre kan dannes. Et forum kan typisk bruges til at etablere nye forsknings-samarbejder og dermed måske bane vejen for flere medarbejdere.

### Tap-personalet også med

En positiv effekt af forum-modellen er, at det tekniske personale deltager aktivt i de faglige diskussioner, forklarer forskningsprofessor Jacob Carstensen:

”Flere gange har vi oplevet laboranter stille spørgsmål, som virkeligt gav noget at tænke over. Som forskere er der en tendens til, at vi befinder os i en lukket kreds med ligesindede, og at vi derfor kan have svært ved at forklare for andre, hvad det er, vi gør, for det er jo sådan man gør. De nye spørgsmål kan give det helikopterperspektiv på det, vi foretager os, noget som i høj grad er relevant, hvis vi skal være i stand til at forankre vores forskning i det omkringliggende samfund. I vores ansøgninger skal vi også kunne argumentere for vores ideer og miljøløsninger på en måde der gør, at ikke kun forskere kan forstå det.”

Nu gælder det blot om ikke at falde tilbage til det gamle:

”Med forum-modellen er det lykkedes at få flere folk motiveret. Sådan set er jeg ikke overrasket over, hvor positivt det er, for vi har savnet de faglige diskussioner. Udfordringen bliver at bevare gejsten og samtidigt skal vi passe på at de fire fora ikke udvikler sig blot at være endnu et lag i hierarkiet,” siger Jacob Carstensen

tkw

# Ministeriets tilsynskatalog er politik – ikke jura

I eftersommeren udsendte Videnskabsministeriet et såkaldt tilsynskatalog over, hvad ministeriet har lovligt til at føre tilsyn med, og hvad ministeriet kan tillade sig at blande sig i af ”detailstyring”, dvs. ad-hoc i universiteternes forvaltning, i strategi og mål i udviklingskontrakten m.m.

Universiteternes hørings svar undrede sig over, hvor elastisk tilsynskataloget var udformet, fordi det i praksis blev en bemyndigelse til at blande sig i mangt og meget, dvs. i praksis at indføre flere styringsinstrumenter ad bagdøren (se FORSKERforum 218, okt. 2008).

Som den første *tester* på, hvor alvorligt ministeriet vil tage deres eget tilsynskatalog klagede FORSKERforum til ministeriet over, at tilsynskataloget – trods dets principielle vigtighed – ikke blev forelagt alle universitetsbestyrelser før høringen. Det var sket på KU og på SDU. Men i Aarhus havde bestyrelsesformanden angiveligt selv svaret ministeriet og han informerede så bestyrelsen to måneder efter (efter FORSKERforums klage). Og på DTU mente Rektor og Bestyrelsesformanden slet ikke at tilsynskataloget burde forelægges for bestyrelsen. Rektor kunne således egenhændigt udforme et hørings svar.

FORSKERforum anmodede om, at ministeriet indledte en tilsynssag over for de universiteters forvaltninger, som ikke havde forelagt tilsynskataloget for bestyrelserne. Klagen refererede til, at det var en væsentlig mangel, idet universitetsloven kræver, at væsentlige dokumenter af betydning for universitetet skal forelægges bestyrelsen som øverste myndighed. Det var her underforstået, at tilsynskataloget var et væsentligt dokument, fordi det kan bruges af ministeriet som redskab i ministeriets detailstyring.

### Ministeriet nægter at fortolke universitetslovens grænser

Klagen inddrog ikke tidligere sager, som FORSKERforum har rejst, hvor ministeriet undlod at føre tilsyn med universiteternes vilkårlige forvaltning af lovens åbenhedsparagraf, idet nogle bestyrelser lukkede dørene til over halvdelen af mødepunkterne. Der blev heller ikke refereret til de tidligere sager, hvor ministeriet har nægtet af præcisere, hvad der som minimum skal forelægges for Akademisk Råd hvad angår fx budgetter og strategiplaner. På de fleste universiteter er organet derfor fuldstændig betydningsløst.

Men Videnskabsministeriets Universitetsstyrelse nægter at realitetsbehandle FORSKERforums klage: ”Styrelsen kan oplyse, at interne procedurer som udgangspunkt

fastlægges af det enkelte universitet. Dette betyder, at vurderingen af, hvem og hvordan enkeltsager behandles, foretages af det enkelte universitet, naturligvis inden for rammerne af universitetet. For så vidt angår det omtalte tilsynsdokument er der ikke ifølge universitetsloven krav om, at et sådant dokument skal drøftes af bestyrelsen.”

Ministeriet fortæller ikke, hvad loven så faktisk stiller af krav til forelæggelse og drøftelse.

**Enhedslistens Johanne Schmidt-Nielsen** kalder det absurd:

”Ministeriet udsender et tilsynskatalog over hvad ministeriet har pligt til at føre tilsyn med. Og når ministeriet så bliver bedt om at føre tilsyn, så vil det ikke. Det virker som om tilsynsforpligtelsen er noget, som ministeren vilkårligt vil bruge, når ministeren vil kontrollere og styre. Men hvor universiteternes forvaltning ellers bruger loven, som det passer Ministerens politik, så vil han ikke føre tilsyn, selv om det måske er på kanten af loven. Tilsynskataloget er således politik – ikke jura ...”

jØ

### Erasmus Mundus: Ministeriets førte ikke tilsyn

”Det virker som om ministeren opfatter tilsynsopgaven som noget, man kan tage frem i konkrete sager, når det passer ministeren og ministerens politik. Men når det handler om fortolkning af lovens bogstav eller andres rettigheder – fx studenterne – så forholder ministeriet sig passivt”.

Johanne Schmidt-Nielsen er Enhedslistens forskningsordfører, og hun er stærkt pikeret over videnskabsminister Sanders embedsførelse i Erasmus Mundus-sagen, som handler om danske studerende, der har måttet betale for deres uddannelse. Ved et samråd i Videnskabsudvalget fastholdt ministeren hårdnakket, at han og hans ministerium ikke har kendt til problemet før for nylig, selv om der allerede var studenterklager i 2005. Han har således ikke forsømt sin tilsynsforpligtelse, for han ikke har været bekendt med, at universiteterne har fået både brugerbetaling og modtaget taxametermidler samtidig, sagde han.

”Ministerens adfærd er helt udsyret, når han nægter at der er foregået noget ulovligt, fordi ministeriet ikke har kendt til brugerbetalingen – samtidig med, at ministeriet altså har pålagt universiteterne at betale penge tilbage til studerende, fordi opkrævning af brugerbetaling var ulovlig”, siger Johanne Schmidt-Nielsen.

# Det usunde hemme

Den vigtigste handling på universitetet er måske udnævnelsen af akademikerne. M universitetets forvaltning og standarder. Sådan noget var aldrig gået under professor

følge almindelige offentlighedsprincipper skal offentlige forvaltningsdokumenter være tilgængelige for offentligheden. Hensigten er, at offentlig forvaltning og politiske beslutninger skal være gennemsigtige og tilgængelige for diskussion. Det er ikke kun statens, men også offentlighedens opgave at varetage det fælles bedste for alle personer i et samfund. Man skal kunne kontrollere, at offentlige beslutninger, som man må rette sig efter, stemmer overens med almenvellet. Og offentlighed skal forhindre magtfordrejning og nepotisme, dvs. at nogle udnytter deres særlige position.

Men sådan er det ikke på universiteterne. Her har man fået en topstyret ledelse, som kan handle økonomi og strategi af bag lukkede døre, men med en fernis af demokrati i "høringer" af de ansatte m.m. En særlig afart af denne lukkethed er bedømmelse af stillingsansøgere. Den vigtigste handling på universitetet er måske udnævnelsen af akademikerne, men siden 2000 har man haft bedømmelsesudvalg, hvis bedømmelser er hemmelige og fortrolige, hvilket betyder, at ansøgerne kun får deres egne bedømmelser at se. De kan således ikke vide, hvem de er oppe mod og om de andre er bedømt på samme kriterier end de selv?

Og tilmed skal bedømmelsesudvalgene kun vurdere folk "kvalificerede" eller "ikke-kvalificerede". De skal altså ikke anføre en prioriteret liste over, om nogle er mere kvalificerede end andre. Det betyder, at institutlederen / dekanen kan vælge frit mellem de "kvalificerede", uden at begrunde sit valg! Det åbner en ladeport for mistro om nepotisme eller borgmester-favoriseringer, hvilket i bedste fald kan kaldes oplyst enevælde. Men det er i hvert fald ikke fremmede for et åbent akademisk miljø, for vis mig den unge akademiker, som tør opføre sig bare lidt skævt under disse usikre vilkår. (Det siger sig selv, at klageretten over *bedømmelsers indhold* også blev afskaffet i 2000).

Det er skæbnens ironi, at der under det såkaldte professorvælde på de højere læreanstalter var langt større åbenhed med hensyn til bedømmelse af såvel afhandlinger som stillingsbesættelser, end der er efter universitetsloven i dag.

I dag forbliver bedømmelser – som ellers burde være grundstammen for universitetets reproduktion – fortrolige og hemmelige. Derfor ser vi aldrig bedømmelser af forskere, undtaget i festskrifter og nekrologer. Som et illustrativt eksempel på åbenheden i gamle dage har jeg fundet en vurdering / bedømmelse af en dr. Sløk i 1958. Den blev foretaget, fordi Aarhus Universitet skulle argumentere for, at lektoratet i systematisk teologi skulle opgraderes til et professorat:

"Siden 1949 har dr. theol. Johannes Friis Sløk bestridt lektoratet i systematisk teologi. Hans undervisning har udmærket sig ved klar og inciterende fremstilling af ofte vanskeligt tilgængeligt stof og har vundet stor påskønnelse blandt fakultetets studenter, hvad der bl.a. har sat sig frugt i specialer blandt dygtige studenter på hidtil uopdyrkede felter. I samme periode har dr. Sløk fortsat sin videnskabelige produktion med en række særdeles betydelige arbejder, der varsler om en fortsat rig og særpræget videnskabelig produktion, såfremt dr. Sløk får de bedste ydre betingelser for sin forsknings videreførelse.

For at sikre sig den fulde indsats af dr. Sløks fremragende begavelse og store arbejdskraft i undervisning og forskning ansøger fakultetet derfor om en omdannelse af lektoratet i systematisk teologi, som kun tillader dr. Sløk at anvende en del af sin tid på universitetsarbejdet, til et ekstraordinært professorat i systematisk teologi med filosofihistorie og kristen idéhistorie som speciale.

Til yderligere motivering herfor skal fremføres følgende redegørelse for dr. Sløks kvalifikationer og hidtidige virksomhed ved fakultetet.

Dr. theol. Johannes Friis Sløk er født den 27. april 1916 på Frederiksberg, tog studentereksamen fra Akademisk Kursus 1936, modtog for en afhandling om Søren Kierkegaard Københavns Universitets guldmedaille 1939 og tog teologisk embedseksamen januar 1943 (119 points). Efter en kort tid at have virket som lærer ved Akademisk Kursus og højskolen "Købmandshvile" blev dr. Sløk i efteråret 1944 knyttet til Aarhus Universitet som undervisningsassistent ved det teologiske fakultet, hvor han både gav undervisning i systematisk teologi (filosofihistorie) til forprøven og i kirkehistorie for de studerende til embedseksamen. Han viste sig hurtigt at være en fremragende lærer, hvilket snart viste sig i eksaminationerne i filosofiens historie til forprøven.

I efteråret 1947 tog han ved Aarhus Universitet den teologiske doktorgrad på en dogmatisk-religionsfilosofisk afhandling, "Forsynstanken", som placerede ham i første række blandt de systematiske teologer i Danmark. Denne afhandling fandt både i de sagkyndiges indstilling til fakultetet og ved det mundtlige forsvar en meget høj vurdering. "Forfatterens belæsthed og lærdom er stor. Han går selvstændigt og suverænt til værks. Den dristighed, hvormed han har givet sig i kast med et aktuelt, vanskeligt gennemskueligt og uhyre kompliceret problemkompleks, er fortjenstfuld ... Tankegange, der er gået i knude, og som har skabt tilsyneladende uløselige problemer, er ind imellem løst på overlegen måde; dermed tænker jeg ikke mindst på en redegørelse som den om den metafysiske indeterminismes frihedsbegreb i Kierkegaard-kapitlet. Også hvor afhandlingen vil rejse kritik, er der ingen tvivl om, at den diskussion, den vil give anledning til, vil vise sig frugtbar, da det er væsentlige problemer, der er rejst. Hvem der vil beskæftige sig med de herhenhørende problemer, kommer ikke udenom at tage hensyn til det bidrag, der her er ydet". (K. E. Løgstrup i sin indstilling til fakultetet angående disputatsens antagelse).

Det var derfor klart, at det teologiske fakultet ved Aarhus Universitet var stærkt interesseret i at bevare denne lovende forskers tilknytning til det også i de kommende år. Dette muliggjordes ved oprettelsen af lektoratet i systematisk teologi i 1949, ved hvilken lejlighed fakultetet gjorde opmærksom på, at der fandtes "en højt kvalificeret forsker, som fornylig har kvalificeret sig gennem en fremragende disputats i området, og som med udgangen af 1948 vil være vendt tilbage fra omfattende studier i udlandet". Hermed hentydedes til dr. Sløk, der som nævnt siden efteråret 1949 har bestridt det omtalte lektorat.

Om dr. Sløks undervisning i dette embede har tidligere været talt. Hans forskningsarbejde må her omtales noget mere udførligt. Foruden mindre afhandlinger i danske og udenlandske tidsskrifter, har dr. Sløk siden sin disputats publiceret en række større, betydelige videnskabelige arbejder. I 1951 skrev han en systematisk-teologisk afhandling "Die Formbildungen der Sprache und die Kategorie der Verkündigung", som udsendtes i Det lærde Selskabs skrifter, og hvori problemerne fra disputatsen førtes videre. I 1952 skrev han en klar og dygtig fremstilling af den filosofiske rationalisme (Descartes, Spinoza, Leibniz), udkommet i serien "Bidrag til Filosofiens Historie", som udgives af lærere ved det teologiske fakultet ved Aarhus Universitet. I 1953 udsendte han i samme serie en bog om Platon. I disse arbejder godtgjorde dr. Sløk, hvad han allerede havde haft lejlighed til at dokumentere i visse afsnit af disputatsen, at han besidder ganske særlige evner til at trænge ind i et vanskeligt filosofi-historisk stof og give det en blændende klar fremstilling. I 1954 udsendte han i videreførelse af



# Offentlighedskræmmeri

Den ansættelsesprocedure er hemmelige, og det underminerer den åbne debat om vældet før 1968. Se bare bedømmelse af en 'dr. Sløk' fra 1958, siger BO ELBRØND-BEK



sin tidligere Kierkegaard-forskning og i overensstemmelse med den i lektoratets motivering specielt omtalte pligt til at dyrke Kierkegaard-forskningen bogen "Die Anthropologie Kierkegaards", en bog, som har vakt megen opmærksomhed i Kierkegaard-forskningen ved sin klare redegørelse for strukturen i Kierkegaards tænkning.

Efter en studierejse i Italien har dr. Sløk givet sig i kast med et stort anlagt forskningsarbejde,

der søger at samle linierne i hans tidligere forfatterskab, nemlig en undersøgelse af den platoniske tænkningens indflydelse i den vesterlandske filosofiske og teologiske idédannelse. Det første arbejde ligger allerede færdigt. Det er en bog om den florentinske renæssancetænkner Pica della Mirandas filosofi: "Tradition eller Nybrud", en afhandling, der efter de systematiske teologers skøn trods sit beskedne ydre omfang repræsenterer et højdepunkt i dr. Sløks hidtidige produktion og samtidig viser den bestemte retning, som hans forskning vil bevæge sig i.

I overensstemmelse med tendenser, som allerede var synlige i disputatsen, er det efterhånden blevet mere og mere tydeligt, frem for alt i det sidste arbejde, at dr. Sløks særlige begavelse inden for den systematiske teologis område ligger på filosofihistoriens og den kristne idéhistories felt. Men her synes det også, som om hans begavelse og hans særlige interesse vil gøre det muligt for ham at præstere en forskningsindsats på områder, hvor i øjeblikket ingen anden videnskabelig kvalificeret teolog færdes så hjemmevant som han.

Da dr. Sløk imidlertid som seminarielærer og universitetslærer kun har en begrænset tid til rådighed for den egentlige forskning, må det til trods for den store arbejdskraft, som hans hidtidige produktion vidner om, befrygtes, at det ikke vil være muligt for ham at gennemføre sit forskningsprogram, såfremt han ikke får sin hele tid og kraft frigjort til forskning og undervisning på sit egentlige felt, sådan som det kun er muligt i et professorat i hans fag. Fakultetet lægger derfor overordentlig megen vægt på bevarelse af dr. Sløks fremragende indsats for dansk teologi, derved at han gennem omdannelse af lektoratet i systematisk teologi til et ekstraordinært professorat knyttes fast til universitet.

Da allerede lektoratet bandt dr. Sløk til at arbejde med filosofiens og den kristne tankes historie gennem forpligtelse til særlig at beskæftige sig med Kierkegaard-forskningen, vil et sådant professorat være at nærmere afgrænse som et professorat i systematisk teologi med filosofihistorie og kristen idéhistorie som speciale.

Herved gives der ikke alene dr. Sløk mulighed for i sit fags centrale emneområde at føre sine vigtige studier videre, men tillige gives der herved undervisningen i systematisk teologi og kirkehistorie en vigtig hjælp. Filosofihistorien og den kristne dogme- og teologihistorie, hvori henholdsvis de kristne ideers almene baggrund og specielle udformning studeres, er en ikke ubetydelig del af det systematisk teologiske stof til embedseksamen, ligesom disse discipliner hører med til kirkehistoriens bifag. Filosofihistorien er da også fag til forprøven og sammen med dogme- og teologihistorie eller kristen idéhistorie en del af eksamensstoffet til embedseksamen, ligesom dogmehistorie og teologihistorie, hvori vigtige afsnit af filosofihistorien indgår, er en del af det kirkehistoriske eksamensstof. Et professorat i systematisk teologi med speciale i filosofihistorie og kristen idéhistorie vil derfor yde vigtige bidrag også til undervisningen i de to andre systematisk-teologiske fag, dogmatik og etik, som slet ikke lader sig studere uden kendskab til filosofiens og de kristne ideers historie, samt i kirkehistorien.

Under henvisning til den overordentlige betydning af at bevare dr. Johannes Friis Sløks fulde indsats i undervisning og forskning for dansk teologi og specielt for det teologiske forskningsarbejde, der gøres ved Aarhus Universitet, tillader fakultetet sig at andrage om, at lektoratet i systematisk teologi omdannes til et ekstraordinært professorat i systematisk teologi med filosofihistorie og kristen idéhistorie som speciale." (Aarhus Universitet: Aarsberetning 1958-59, 1959 97-99)

Et sådant dokument med en klar bedømmelse af en persons kvalifikationer og rolle i det akademiske samfund ville aldrig kunne fremkomme under den nuværende styrelseslov for de højere læreanstalter. Tidligere var det sådan, at en ansøger til en universitetsstilling automatisk fik tilsendt bedømmelsesudvalgets vurdering af samtlige ansøgere, hvorved den enkelte ansøger dels kunne kontrollere, om der var anlagt de samme bedømmelseskriterier, og dels kunne vurdere sig selv i forhold til førerfeltet, hvilket kunne have betydning for fremtidig forskning.

Offentlighedsprincippet er altså sat fuldstændig suspenderet, som man ellers kun ser i totalitære og det er ikke bare udemokratisk, men også uhensigtsmæssigt i forhold til den akademiske debat, fordi det alt andet lige fungerer som en disciplineringsfaktor.

Politikernes og topledernes formelle begrundelser for at afskaffe offentlighedsprincippet var, at bedømmelsesprocedurer tog for lang tid, fordi afviste ansøgere klagede. Men de par måneder må man vel tage med, hvis man vil have gennemsigthed, så ansøgere kan se hvem de er oppe mod og at der er brugt ensartede og retfærdige bedømmelseskriterier, som et retssamfund kræver.

Nu lever unge håbefulde ansøgere i en gråzone af usikkerhed, hvor de ikke kender baggrunden bag de beslutninger og den forvaltning, som styrer deres fremtid. Ikke underligt, at der i sådan et miljø opstår mistro og mistænkeliggørelser og beskyldninger om nepotisme. Og det er ikke sundt.

Måske var politikernes reelle hensigter med hemmelighedskræmmeriet, at de bare ville have retten til at styre og bestemme. Men det er uværdigt for et demokratisk retssamfund, at den universitetssektor, hvor der skulle være højest til loftet, fungerer efter så disciplinerende regler. Sløk-historien kan åbne vores øjne for, hvordan offentlighedsprincippet er blevet knægtet. Det bedste bevis på, hvor effektivt det i øvrigt at lykkes at disciplinere forskerne, er konstateringen af, at ingen protesterer mod det reglementet og mod regimet i øvrigt...

*Pens. lektor Bo Elbrønd-Bek,  
litteraturhistoriker*



# RUC: Aftaler skal forhandles i SU

RUCs tidligere ledelse – rektor Poul Holm og universitetsdirektør Lars Kirdan – har tabt en principiel sag om, hvad en ledelse egenhændigt kan beslutte uden at inddrage medarbejderne. En afgørelse i det statslige Samarbejdsnævnet konstaterer nemlig af RUCs samarbejdsudvalg er det organ, hvor man indgår aftaler om både generelle og konkrete vilkår på arbejdspladsen. RUCs ledelse kunne altså ikke pludselig ændre en indgået aftale, men er forpligtet til – jf. reglerne – at opsiges denne med tre måneders varsel.

Sagen handlede konkret om, at RUCs ledelse i 2006 meddelte, at de ansatte højest kan overføre en uafholdt ferieuge fra et år til det næste. Og at de ansatte maksimalt kunne opspare to ugers (10 dages) overført ferie. Ledelsen hapsede på den måde en del feriedage, som travle ansatte ikke kunne nå at afholde. Ja, ledelsen budgetterede faktisk med at spare to mio. kr. på den konto.

De ansatte protesterede, fordi det ville give et meget ufleksibelt system og fordi nogle travle lektorer simpelthen ville få svært ved at afvikle deres arbejdsbyrde indenfor den givne årsnorm. Og den hidtidige lønkomensation ville jo falde bort.

Men B-siden i samarbejdsudvalget klagede formelt over, at ledelsen ikke uvarslet kunne opsiges aftalen, fordi den var omfattet af en lokalaftale, som skal opsiges og gennemføres. Ledelsen derimod mente at ferieområdet ikke er omfattet af lokalafalter – og det har man nu fået Samarbejdsnævnets ord for er forkert: *”...at hovedsamarbejdsudvalgets medarbejderside med føje måtte gå ud fra, at ledelsessiden var enig i, at universitetscentrets feriepolitik skulle være en retningslinje i samarbejdsudvalgsaftalens forstand”*.

Sagen har været fulgt nøje af især HK – som har kørt sagen – fordi den har principiel karakter. Den betyder nemlig, at indgåede aftaler har bindende karakter medmindre en af parterne gør opmærksom på, at der ikke er tale om en aftale i samarbejdsaftalens forstand. Det betyder, at samarbejdsudvalgets myndighed bliver større, fordi flere forhold skal handles af her end tidligere. Når ledelsen vil lave nye regler, så må der aftales regler for dette i samarbejdsudvalget.

jø

LÆSERBREV

## Forskningsråds klynk

I december klynkede Jens Chr. Djurhuus, formand for Det Frie Forskningsråd, i en vidt citeret udtalelse over, at forskningsrådene nu kun må kræve 10% medfinansiering af deres bevillinger. Hvor er det patetisk. Forskningsrådene har i årevis vænnet sig til, at de gennem krav, eksplicit eller implicit, om

medfinansiering fra bevillingsmodtagerens institution har kunnet styre det dobbelte af deres egne midler.

Nu er det så omsider lykkedes universiteterne at overbevise politikerne bag finansloven om, at disse medfinansieringskrav yderligere udhuler de i forvejen meget begrænsede frie forskningsmidler på

universiteterne. Beklagelsen lyder som et forkælet barn, der får frataget et privilegium. Det burde ellers være logik for agerhøns, at man kun kan bestemme over det, man betaler for. Ønsker forskningsrådene et vist stykke forskning lavet, må de naturligvis betale det fuldt ud. Når medfinansiering alligevel har kunnet florere i lang tid, skyldes det udelukkende, at universiteterne er så fattige, at de ikke har haft råd til at sige fra. Den sørgelige sandhed er, at Det Frie Forskningsråds formand ikke har været i stand til at udfylde sin rolle som talsmand for den frie forskning og skaffet flere penge til denne hos politikerne, men i stedet forsøger at dirigere med andres penge, nemlig universiteternes.

Lektor, dr. Scient. Bjarne Andresen, Niels Bohr Institutet

Det er ikke så svært  
- når man først får det lært

**Øvelse gør mester. Det gælder også ansøgninger om forskningsmidler og gennemførelse af projekter under EU's 7. rammeprogram (FP7).**

Hiv en dag ud af kalenderen - og øg dine chancer for at komme igennem med din projektidé og få redskaber til at gøre arbejdet med FP7-projektet nemmere fra starten.

EuroCenter tilbyder målrettede kurser om emner, der spænder fra ansøgningsteknik over økonomi og kontrakter til kurser skræddersyet til koordinatorene af FP7-projekter.

I år introducerer vi også et nyt kursuskoncept om ansøgningsteknik. Deltagerne arbejder med rigtige FP7-ansøgninger og sætter sig i evaluatorens stol for en dag.

Læs mere på [www.fi.dk/fp7-kurser](http://www.fi.dk/fp7-kurser) eller bestil EuroCenters kursus-katalog 2009 på 3544 6240 eller [eurocenter@fi.dk](mailto:eurocenter@fi.dk)

Titel	Sted	Dato
Skaf EU-penge til forskning	København	10. marts
Styr dit FP7-projekt sikkert i havn	København	22. april
Bliv en haj til budgetter og regnskaber i FP7	København	4. maj
Snyd ikke dig selv i et FP7-projekt	København	26. juni
Bliv en haj til budgetter og regnskaber i FP7	Århus	4. juni



Forsknings- og  
Innovationsstyrelsen

Ministeriet for Videnskab  
Teknologi og Udvikling

# Mig, Obama og videnskaben

Obama kommer ikke med store bevillinger til videnskaben, men med en større respekt for videnskabens og eksperternes rationalitet, mener KEVIN FONG

Jeg sidder og spiser middag sammen med en flok texanske forskere på Londons Russell Square den aften, at USA vælger præsident. Hele det politiske spektrum er repræsenteret, fra McCain til Obama og til lige et par Hillary-hadere. Det eneste, man er enig om, er at Republikanerne har dummet sig gevaldigt ved at satse på Sarah Palin som vicepræsidentkandidat.

## CHANGE & HOPE

Dengang Berlinmuren faldt, sad jeg og spiste pizza; jeg sad på kollegieværelse og hørte musikradio, da Golfkrigens første skud blev løstnet; og jeg læste til lægestudiets afsluttende eksamener, da Spice Girls som det første band nogensinde toppede singlehitlisten for sjette gang i træk. Sådan går det til, at historien som oftest skabes, mens vi er travlt optaget med alt muligt andet.

Syv uger senere, under Barack Obamas indsættelsesceremoni, gør jeg et bevidst forsøg på at stoppe op og være opmærksom. Jeg skynder mig ovenpå og tager min treårige søn med. Jeg sætter ham ned ved siden af mig, eller rettere: jeg tvinger ham på plads.

Jeg lægger min arm omkring ham, og mens jeg peger på fjernsynsskærmen, siger jeg med alvorsfulde stemme: "Det er historie, der er ved at blive skabt her. Den slags sker ikke så tit." Han vender hovedet og ser på mig; muligvis fornemmer han, hvor stort det er. Han åbner munden og siger: "Må jeg se ninjapadder nu?"

Ceremonien fortsætter med en stjernekvartet, der spiller noget musik, der er komponeret af John Williams for at markere den store begivenhed. (Er det bare mig, eller lyder det ikke som kendingsmelodien fra *Dødens gab* iblandet lidt *Star Wars*?). Og så – efter den famøse edsafslæggelse – holder Obama sin længe ventede tiltrædelsestale.

Jeg forsøger ihærdigt at fravriste min søn fjernbetjeningen og samtidig forhindre ham i at nulstille receiveren, da jeg pludselig mener at kunne høre USA's nye præsident ytre ordene: "Vi vil genindsætte videnskab på dens rette plads."

Jeg må se det igen et par gange på YouTube for at være helt sikker på, at jeg hørte rigtigt. Men den er god nok; og han går endda et skridt videre: "Og vi vil forvandle vores skoler og universiteter, så de kan opfylde kravene i en ny tidsalder."

Jeg er ikke helt klar over, hvad han virkelig mener med det, men det lyder i hvert fald meget positivt. Han har vist allerede – og helt

usædvanligt for en moderne politiker – ry for at høre, hvad eksperterne siger, og så til og med rette sig efter deres ekspertise. I USA kan det betyde, at stamcelleforskningen, miljøpolitik og – ja, hvorfor ikke – videnskab i det hele taget kommer til at opleve en slags renaissance under Obamas regering.

Det er ikke fordi, at Republikanerne ikke pumpede penge i forskningen. Tværtimod steg bevillinger til forskningen under hele Bush-æraen. Især sundhedsforskningen blev begunstiget i hans første embedsperiode. Det er altså næppe bevillingerne, Obama kommer til at markere sig med, men snarere hans tilsyneladende rationelle tilbøjelighed i retning af det videnskabelige samfund.

I de seneste uger er førende amerikanske forskere blevet kaldt til møder rundt omkring på Capitol Hill. De har været både begejstrede og en anelse desorienterede over pludselig at have fået en stemme, som man sågar muligvis har tænkt sig at lytte til i Washington.

Alt dette er et lykkeligt skridt i den anden retning i forhold til Obamas forgænger, som er berygtet for at sige: "Det med evolutionen er vist ikke helt afgjort endnu" – et citat, der kom til at stå som indbegrebet af hans regerings holdning til videnskab og videnskabelig bevisførelse i det hele taget.

Obama er kommet godt ud af starthullerne, han har givet sundhedsforskningen (organiseret i National Institutes of Health, *red.*) en økonomisk saltvandsindsprøjtning, lempet lovgivning, der hidtil har forbudt det offentlige at investere i stamcelleforskning med menneskefostre, og ansat nobelpristager Steven Chu til at omstrukturere USA's energipolitik.

Det er opløftende at vide, at videnskaben fremhæves af den ny præsident. På et tidspunkt, hvor man står over for en global finansiell nedsmeltning, må det være fristende for politikere at tilsidesætte det videnskabelige samfunds behov til fordel for en dagsorden mere egnet til at score hurtig politisk gevinst. Men hans første beslutninger og hans udtalelser om uddannelses betydning tyder på, at det ikke er det, Obama har tænkt sig.

I mine vildeste fantasier bilder jeg mig ind, at vi muligvis er vidner til noget virkelig historisk her: en tilbagevenden til mere rationelle værdier, til et samfund og en regering med andet end *brug-og-smid-væk*-holdninger. Og i mine allervildeste fantasier forestiller jeg mig, at man i Storbritannien for en

gangs skyld måske vil følge en amerikansk tendens, som det ligefrem kunne få gavn af.

Det er naturligvis for tidligt at kunne sige. Der findes websites, hvor man kan følge hvert eneste løfte, Obama har afgivet i sin manifest. Indtil videre er det ikke mange kasser, hvor der er sat flueben. Men vi er trods alt kun ca. 100 dage inde i embedsperioden. Det officielle tema ved Obamas indsættelse var, at USA skulle tilføres "nyt potentiale". Som det er tilfældet med alle politikere, vil Obama blive vurderet på hans evner til at leve op til den slags udsagn.



Mens jeg har funderet over, hvordan dette stykke moderne historie bliver skabt, har min søn besluttet sig for at gentage ordet *ninjapadder* om og om igen i et hæsbælende tempo og med voldsom lydstyrke.

Jeg kommer i tanke om, hvordan jeg, da jeg ikke var ret meget ældre, end han er nu, sad sammen med mine forældre for at se et amerikansk rumfartøj koble sig sammen med et russisk rumkapsel – en begivenhed, som i det øjeblik gav mig en interesse for videnskab, som har ført mig frem mod min nuværende karriere.

Jeg ser på tv'et, på flagene, de stolte politikere, på pomp og pragt. Jeg ser på min søn, som nu er blevet stille og er begyndt at lade sig optage af indsættelsesceremonien. Så går jeg kold, og inden man kan sige "hvor er fjernbetjeningen?", beslutter jeg mig for, at det måske alligevel var en god idé at slå over på ninjapadderne.

Kevin Fong er bl.a. lektor i fysiologi ved University College London.

Kilde: *Times Higher*, 12-02-2009 i Martin Aitkens oversættelse

# I unåde på RUC - benådet af dronningen

Fhv. RUC-rector Poul Holm, der forlod posten  
to-et-halvt år før tid, fik efterfølgende ridderkorset



(Billedmanipulation)

I august måned sidste år forlod rektor Poul Holm sin stilling på RUC efter kun to-et-halvt år på posten. Det skete efter længere tids uro, ballade og rod med økonomien. Kun fire måneder efter at han forlod institutionen i unåde, blev han - 11. december - af dronning Margrethe "benådet med ridderkorset af 1. grad af Dannebrogordenen".

## GOSSIP

Poul Holms benådning åbner interessante perspektiver for tildeling af kors og bånd og stjerner. *Hvad skal der egentlig til for at få ridderordenen?* - lyder den dybdeborende journalists spørgsmål.

"For at blive ridder, skal man 'have gjort en særlig indsats for Danmark', forklarer kontorchef i kongehusets kabinetssekretariat, **Bjarne Erbo Grønfeldt**.

### Videnskabsministeriet indstillede

"I universitetsverdenen vil man typisk se på, hvad kandidaterne til ridderkorset har lavet, hvor længe de har siddet og så fremdeles", forklarer han.

### Hvor længe, de har siddet ???

"Ja det er klart, at hvis de kun har siddet i deres stilling i, lad os sige to år, så er det klart nok ikke noget der tæller i den sammenhæng. Men det er jo et sammensurium af forskellige tildragelser. Det kan jo også være særligt fremragende forskning - eller hvis de har siddet i forskningsråd eller andre rådgivende instanser for ministeriet - den slags", siger Grønfeldt.

Der uddeles omkring 275 ridderkors om året, hvor af de fleste er af 1. grad, som det Poul Holm har fået. Men det er ikke hoffet selv, der finder ud af, hvem der skal dekoreres:

"Alle indstillinger kører gennem departementschefen i det konkrete ministerium. Her må det være Forskningsministeriet. Og hvis en person har gjort det på særlig god vis, uanset om det er forskningsmæssigt eller administration - her må det vel nærmest være administrationen - så får man jo hurtigt øje på den pågældende. Altså med et venligt øje, hvis du forstår hvad jeg mener."

### Ukendt begrundelse

*I det her tilfælde har Poul Holm fået ridderkorset efter at han var gået af - hvordan kan det hænge sammen?*

"Ja sådan er et nogle gange. Det kommer an på, hvornår de bliver opmærksomme på personen inde hos departementschefen. Når en person går af, kan det være en særlig anledning til lige at vende bladet og kaste det op i luften og se, om der skulle være en mulighed", forklarer kabinetssekretæren.

Men selve indstillingen fra ministeriet vil hoffet ikke ud med:

"Det ved jeg ikke om vi må, det kan jo være en personalesag", siger Bjarne Erbo Grønfeldt, der yderlige oplyser, at ministeriet på forhånd spørger, om den benådede ønsker at modtage sin orden. De skal jo også give tilladelse til, at ministeriet tjekker dem i kriminalregisteret. Der må ikke forekomme noget, der kan ned sætte ordenens agtelse."

Videnskabsministeriet har ikke villet oplyse, hvad der står i indstillingen om Poul Holm.